

FOLKBILDNINGEN I UPPSALA LÄN

En rapport om hur folkbildningen i
Uppsala län drabbas av minskningen av
statsbidragen.

Denna rapport är framtagen av Uppsala läns Bildningsförbund på uppdrag av
Region Uppsala, Kultur och bildning. Den presenteras för Kulturnämnden 2026-03-03.

Fredrik Sjöberg
Uppsala läns Bildningsförbund

Innehåll

1.	Inledning.....	3
2.	Sammanfattning av rapporten	4
3.	Bakgrund om studieförbunden	5
4.	Tre bakslag för folkbildningen	7
a)	Järvaskandalen 2019.....	7
b)	Pandemin 2020-2021	8
c)	Minskade statsbidrag 2024–2026	9
	Hur ser regeringens tilltro till studieförbunden ut idag	10
5.	Neddragningens konsekvenser för folkbildningen i länet och nationellt... 11	
	Grundproblemet: urholkning av bidrag på alla nivåer	11
	Större studieförbundsenheter – sämre lokal förankring?	12
	Minskning av verksamhetsvolymerna	13
	Neddragningar på landsbygden	15
	Bidragsminskningarna slår mot kultur, bildning och folkhälsa	16
	Svårare för personer med funktionsnedsättning	16
	Försämrade integration	17
	Negativt för beredskapen i samhället	18
	Försämrar kommunernas och Regionens ekonomi	18
	Framtiden och utvecklingsmöjligheter	20
6.	Slutord.....	26
	BILAGOR.....	27
	Ordlista (terminologi, aktörer inom folkbildningen etc).....	27
	Statistik för länet samt kommunvis	30
	Uppsala län	30
	Uppsala kommun	39
	Enköping	40
	Östhammar	42
	Håbo	43
	Tierp	44
	Knivsta	45
	Heby	46
	Älvkarleby.....	47
	Litteraturförteckning, källor	48

1. Inledning

Studieförbunden är länets största kulturarrangör och arrangerade över 3 800 kulturprogram under 2024, fler än 10 per dag, med över 242 000 deltagare eller 59,5% av länsborna. En av 15 länsinvånare gick en studiecirkel eller deltog i annan folkbildningsverksamhet. Studieförbunden har dock varit dåliga på att kommunicera den samhällsnytta man gör. Studieförbunden spelar en viktig roll för staten, regioner, kommuner, civilsamhällets föreningar och invånarna.

Studieförbunden finansieras normalt genom kulturbudgeten, men gör utöver kulturverksamheten insatser inom ett stort antal andra politikområden som t ex äldre, folkhälsa, funktionsnedsättning, arbetsmarknad, ungdomar och demokrati.

Denna rapport är framtagen av Fredrik Sjöberg, ordförande för Uppsala läns Bildningsförbund, på uppdrag av Region Uppsala, Kultur och bildning enligt "Avtal om genomlysning av de statliga nedskärningarnas effekt på studieförbunden i Uppsala län, dnr KOB2025-00024.

Syftet med rapporten är att beskriva vad studieförbunden i Uppsala län gör och hur deras verksamhet har påverkats och påverkas av statens neddragning av bidraget till studieförbunden 2024–2026.

Rapporten går att läsa som en helhet eller i valda delar som uppslagsverk. Mer information finns som bilagor på slutet.

Författaren av rapporten, Fredrik Sjöberg, är ordförande för Uppsala läns Bildningsförbund som samlar studieförbunden, folkhögskolorna och RF-SISU i Uppsala län. Han är också avdelningschef för Studieförbundet Vuxenskolan Uppsala län sedan 2011, och har innan dess fram till 2011 varit fritidspolitiker i Uppsala kommun, bl a som ordförande för Styrelsen för Vård och bildning och ledamot av Kulturnämnden och Kommunfullmäktige i Uppsala.

info@ulb.se
018-10 23 70

2. Sammanfattning av rapporten

Syftet med rapporten är att beskriva vad studieförbunden i Uppsala län gör och hur deras verksamhet har påverkats och påverkas av bl a statens neddragning av bidraget till studieförbunden 2024–2026. Studieförbundens pågående neddragningar påverkar Region Uppsala och länets kommuner, då studieförbunden genomför både lagstadgad och frivillig verksamhet åt dem.

Studieförbunden i Uppsala län är länets största kulturarrangörer, med 3 833 rapporterade kulturprogram under 2024. 6,6 % av alla länsbor, 26 915 personer, deltog i en studiecirkel eller annan folkbildningsverksamhet under 2024. Detta är höga siffror, och ändå har de sjunkit kraftigt de senaste åren. Nationellt deltog c:a 615 000 unika deltagare, eller nästan 5,7% av Sveriges befolkning, i studiecirkel eller annan folkbildningsverksamhet. Deltagandet var alltså högre i Uppsala län än i riket som helhet (Källa: SCB, Studieförbunden i samverkan).

Rapporten beskriver tre separata saker som var för sig har påverkat folkbildningen negativt under de senaste fem åren, och att verksamheten har minskat och troligen kommer att fortsätta att minska om inte de statliga, regionala och/eller kommunala bidragen till folkbildningen ökar igen.

Det är inte bara studieförbunden själva som drabbas. Den stora förlusten är för de som på olika sätt drar nytta av folkbildningen, både individer, föreningar och region/kommun. Studieförbunden gör idag en hel del verksamhet som antingen behöver tas över av kommuner och Regionen eller som riskerar försämra såväl folkhälsan, kulturlivet och civilsamhället.

Med sänkt statsbidrag och med region- och kommunbidrag som i de flesta kommunerna i länet inte har räknats upp under de senaste 10 åren är hela folkbildningen i kris idag, och det krävs snabba åtgärder för att verksamheter för utsatta målgrupper, på landsbygden och i mindre kommuner inte ska läggas ner och försvinna. Äldre, personer med funktionsnedsättning, ungdomar, personer med kort utbildning, nyanlända och föreningar är grupper som studieförbunden speciellt arbetar med, men som nu drabbas av nedskärningarnas konsekvenser.

Slutsatsen är att Region Uppsala och länets kommuner tillsammans med studieförbunden snarast behöver diskutera hur folkbildningen ska kunna bedrivas i Uppsala län och hitta en långsiktig och stabil finansiering för den när statsbidraget har skurits ner med 1/3 på tre år. En kortsiktig besparing på folkbildningen kommer få konsekvenser för såväl folkhälsan som kulturlivet, civilberedskapen och för de mest utsatta och minst bemedlade. Risken är stor att kostnaderna för detta annars hamnar hos Regionen och länets kommuner.

I Sveriges Kommuner och Regioners, SKR, "Ställningstagande om folkbildning" (Ärendenr SKR2024/01004) som publicerades 2025-06-12 sammanfattar man: *"Villkoren för hur framtida offentlig finansiering av folkbildningen ska delas mellan statlig, regional och kommunal nivå behöver förtydligas och formuleras i en dialog mellan regering och SKR. I förlängningen vore det önskvärt att dialogen kan leda fram till en överenskommelse mellan staten å ena sidan och regionerna och kommunerna å den andra om ansvarstagande för en långsiktig finansiering av folkbildningen."*

3. Bakgrund om studieförbunden

De första studieförbunden

Det har funnits studieförbund i Sverige sedan slutet av 1800-talet. De tidiga studieförbunden bildades kring aktuella samhällsfrågor, där människor samlades för att lära sig mer om det som var viktigt för dem. Det första idébaserade studieförbundet var det som idag heter NBV, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet, som grundades 1894 för att bekämpa det omfattande rusdrycksanvändandet i Sverige. Arbetarna organiserade sig i ABF, Arbetarnas Bildningsförbund 1912 för bättre villkor för arbetarna, och det som senare skulle bli Studieförbundet Vuxenskolan organiserade människor på landsbygden för att öka möjligheten att kunna få bildning för dess ungdomar utöver folkskolan.

Från dessa tidiga verksamheter har sådant som vi idag ser som självklarheter skapats, t ex folkbiblioteken och bygdegårdarna. Genom att ordna samlingslokaler där det fanns böcker kunde människor träffas och lära sig saker tillsammans. Fabriks- och lantbruksarbetare fick möjligheten att lära sig mer än den korta folkskoleutbildningen de hade. Plötsligt hade alla möjlighet att förkovra sig. Folkbildningen var född.

Folkbildningsutredningen på 1940-talet

Under 1930-talet fick studieförbunden sporadiskt olika bidrag från staten för sin verksamhet. Flera statliga utredningar under 1930- och 40-talen betonade folkbildningens demokratiska, sociala och kulturella roll, och erfarenheterna från krigsåren visade behovet av en bildad befolkning, så att det som hände i Tyskland på 30-talet inte skulle kunna upprepas i Sverige. Detta ledde till propositionen 1947:249 där staten införde ett långsiktigt, generellt bidragssystem för studiecirkelar genom studieförbunden.

Därmed fick studieförbunden en stabil grundfinansiering via statsbidrag. Studiecirkeln blev en etablerad landsomfattande utbildningsform och staten erkände folkbildningen som en del av den nationella utbildningspolitiken, men med frihet från statlig detaljstyrning. Det statliga uppdraget till studieförbunden var också att värna om och demokratisera demokratin. Det uppdraget finns fortfarande idag, uttryckt i "Statens fyra syften med folkbildningen".

Dessa har beslutats av riksdagen (prop. 2013/14:172 Allas kunskap – allas bildning, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). De fyra syftena anges även i 1 § förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.

De fyra syftena är att:

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Dessa syften ligger till grund för statsbidraget, som sedan 1991 fördelas genom Folkbildningsrådet.

Studieförbunden idag

Idag (oktober 2025) finns det åtta studieförbund. De är i bokstavsordning

- ABF
- Bilda
- Folkuniversitetet
- Medborgarskolan
- NBV
- Sensus
- Studiefrämjandet
- Studieförbundet Vuxenskolan

Samtliga studieförbund har olika profiler och grundorganisationer, men de täcker tillsammans stora delar av civilsamhället. En kortare beskrivning av studieförbunden finns i bilagan till denna rapport.

Under 2023–2024 har två studieförbund, Kulturens Bildningsförbund och Ibn Rushd, lagts ner.

RF-SISU har studieförbundsliknande verksamhet inom idrotten, men då de har sin finansiering på annat sätt än genom det generella bidraget till studieförbunden tas de inte med i denna rapport. Rapporten kommer inte heller beröra de två folkhögskolorna i Uppsala län, även om samtliga dessa arbetar med det som vi brukar kalla folkbildning.

4. Tre bakslag för folkbildningen

- a) Järvaskandalen 2019
- b) Pandemin 2020-2021
- c) Minskade statsbidrag 2024-2026

a) Järvaskandalen 2019

Järvaskandalen kallas upptäckten av en stor omfattning av felaktig eller bristfällig verksamhetsrapportering hos de flesta studieförbunden i Järvaområdet i norra Storstockholm.

Skandalen började när Studieförbundet i sina internkontroller upptäckte stora brister i verksamheten och anmälde detta till Folkbildningsrådet och polisen.

I samband med granskningar hade det framkommit att verksamhet hade redovisats som inte genomförts eller som genomförts i betydligt mindre omfattning än vad som rapporterats. Detta innefattade bland annat så kallade spökcirklar, felaktigt registrerade deltagare och överdrivna uppgifter om kulturarrangemang. I de flesta fallen var studieförbunden utsatta för bedrägerierna, men i vissa fall var det tjänstepersoner på studieförbunden som låg bakom eller medvetet medverkade till bedrägerierna.

Avslöjandet ledde till ett hårt tryck på studieförbunden och Folkbildningsrådet. Arbetet med studieförbundens interna granskningsrutiner, som man redan tidigare hade arbetat med att förbättra, påskyndades, samtidigt som Folkbildningsrådet satte upp en 18-punktsplan för förbättrad kontroll av studieförbunden från deras håll och man skärpte regelverket. Statskontoret och Riksrevisionen genomförde granskningar och pekade på systematiska brister i uppföljning och transparens.

De felaktiga redovisningarna gjorde att statsbidrag hade betalats ut på felaktiga grunder. Efter avslöjandena ställdes återkrav på betydande belopp, och flera studieförbund berördes. Händelserna fick stor uppmärksamhet och medförde ett påtagligt förtroendetapp för folkbildningsverksamheten i sin helhet.

Riksrevisionen publicerade en omfattande rapport (RiR 2022:20) som kritiserade regeringens styrning, Folkbildningsrådets kontroller och studieförbundens egen internkontroll. Reformarbetet var då redan i gång, men folkbildningens legitimitet ifrågasattes i debatten.

I Uppsala län granskades studieförbunden extra hårt under de följande åren. Förutom avdelningarnas egna och förbundsgemensamma extra kontroller granskade såväl Riksrevisionen som Folkbildningsrådet verksamheten. Även Region Uppsala och Uppsala kommun anlätade var för sig revisionsfirman PWC att granska verksamheten. Inga oegentligheter hittades i verksamheten i Uppsala län vid någon av dessa kontroller. Samtidigt gjordes fördjupade granskningar från Folkbildningsrådet, Riksrevisionen, och inte minst internt inom studieförbunden. Det var några år av kontroll och misstro.

Efter Järvaskandalen tillsatte Regeringen en process för att ta fram en ny statsbidragsmodell. Denna trädde i kraft 2025 och syftar till att öka kvaliteten i redovisningen, minska risken för felaktigheter samt stärka legitimiteten för statens stöd till studieförbund. Målet var att gå från ett bidragssystem som drev på verksamhetsvolymerna med "timjakt" till ett kvalitetsbaserat bidragssystem.

Effekterna av Järvaskandalen blev bättre kontroll med ett skarpare regelverk, men också att den byråkratiska bördan för studieförbunden och deras samverkande föreningar ökade kraftigt, och det blev betydligt svårare att starta studiecirklar. De ökade kraven på utbildning av cirkelledare och kontroll som lades på studieförbunden gjorde att man inte hade tid eller resurser för att kunna ta hand om alla föreningar och grupper som ville ha en studiecirkel. Det skadade förtroendet för studieförbunden innebar att många blev mer försiktiga, och ett stort antal samverkansarbeten avslutades "för säkerhets skull", inte nödvändigtvis för att verksamheten inte uppfyllde alla krav i det nya regelverket.

År 2023 kunde Folkbildningsrådet konstatera att deras 18-punktsprogram för att säkra folkbildningens kvalitet var genomfört i alla studieförbund. Samtidigt (och redan innan Järvaskandalen upptäcktes) hade studieförbunden gemensamt påbörjat ett omfattande arbete med att förbättra sitt kvalitetsarbete. Enligt Studieförbunden i samverkan hade studieförbunden år 2023 fått bort 99% av dubbelrapporteringen, bl a tack vare att man fick tillstånd att samköra deltagarregister mellan studieförbunden. Denna kontrollmöjlighet hade stått på studieförbundens önskelista sedan mer än 10 år.

b) Pandemin 2020-2021

I mars 2020 stängde Sverige. Verksamheten sattes på paus. Det drabbade självklart också studieförbunden som fick avbryta en stor del av den studieverksamhet som hade startat. Åren 2020–2021 präglades av covid-19-pandemin. Många cirklar och kulturprogram ställdes in eller flyttades online när studieförbundens lokaler tvingades stänga på grund av direktiv från Folkhälsomyndigheten. Även om studieförbunden hade en viss digital verksamhet med distanskurser så var de inte beredda på omfattningen av den omställning som behövdes i både teknik och en ny pedagogik som skulle kunna fungera för digitala möten, cirklar, undervisning och föreläsningar.

Studieförbunden ställde snabbt om för att hjälpa sina samverkande föreningar att kunna upprätthålla sin verksamhet. Många verksamhetsutvecklare på studieförbunden ägnade åtskilliga kvällar åt att starta och sköta tekniken i Zoom och Teams under föreningarnas styrelsemöten och årsmöten. Denna verksamhet räddade i många fall föreningarnas existens under pandemitiden, och bidrog till att minska isoleringen när människor inte kunde träffas fysiskt. Styrelsemöten kan inte rapporteras som bidragsberättigad verksamhet till Folkbildningsrådet. Därmed finns inte verksamheten registrerad som genomförd verksamhet i studieförbundens statistik för pandemiåren. År 2021 noterades den lägsta nivån på deltagande i modern tid.

År 2022 inleddes en återhämtning. Deltagandet ökade igen och behovet av mötesplatser var stort.

Såväl staten, Region Uppsala och länets kommuner beslutade att frysa bidragsnivåerna till studieförbunden under 2021 och 2022. Detta möjliggjorde för studieförbunden att kunna fortsätta verksamheten trots kraftigt minskade verksamhetsvolym. Arbetet med att ställa om till digital verksamhet, samtidigt som ökade krav på rapportering och kontroll gjorde att studieförbunden hade fullt upp, trots kraftiga minskningar i antal genomförda studietimmar.

c) Minskade statsbidrag 2024–2026

Riksdagen beslutade i december 2023 om att minska bidragen till studieförbunden med totalt 500 miljoner under en treårsperiod. Studieförbunden hade då under några år med bl a förbättrad egenkontroll rensat bort verksamheter med mindre god kvalitet. Dessa signaler om att de flesta problemen var åtgärdade hade inte nått politiken. Som huvudargument till neddragningarna av statsbidraget angav dåvarande utbildningsministern Mats Persson fusket inom folkbildningen.

250 miljoner togs bort år 2024, 100 miljoner 2025 och statsbidraget minskar med ytterligare 150 miljoner år 2026. Totalt under treårsperioden minskas statsbidragen med drygt 1/3, 500 miljoner kronor.

Denna omfattande neddragning av bidragen krävde en betydligt mer drastisk omställning för studieförbunden än de tidigare två kriserna. Nu skulle studieförbunden på kort tid ställa om sig till en mer permanent lägre nivå av bidrag. Samtidigt sitter studieförbunden, som de flesta företag och myndigheter, med långa hyreskontrakt på lokaler, medarbetare med långa uppsägningstider m m. Detta gjorde att studieförbunden fick dra hårt i nödbromsen, och kunde inte fortsätta med den mer långsiktiga kontrollerade omställningen som präglade slutet av 2010-talet. För att snabbt minska kostnaderna sparade man främst in på den verksamhet som kostade mest att genomföra. Målgrupper som invandrade, arbetslösa och personer med funktionsnedsättning drabbades mest av de hastiga besparingsåtgärderna.

Det är målgrupper som ofta kräver fler ledare, och där möjligheten att ta in deltagaravgifter är begränsad. Verksamhet på landsbygden och i mindre kommuner kostar också ofta mer att genomföra och kräver mer personella resurser, varför även dessa områden har drabbats hårdare av nedskärningarna. Detta är en trend som ser likadan ut i hela Sverige, enligt de undersökningar som bl a har genomförts av Folkbildningsrådet, Tankesmedjan Fores m fl.

År 2015 gav staten 1 716 Mkr i statsbidrag till studieförbunden. År 2023 hade summan ökat till 1 991 Mkr, främst beroende på några tidsbegränsade uppdrag till folkbildningen. Samma år beslutades om att bidragen skulle minska. 2024 var statsbidraget 1 741 Mkr, 2025 var det 1 641 Mkr och för 2026-2028 har man avsatt 1 496 Mkr per år i budgeten, Från detta belopp dras kostnaden för Folkbildningsrådet (c 50 Mkr) och SISU Idrottsutbildarna (c 170 Mkr). Det som återstår till studieförbunden är 1 276 mkr att dela på, en minskning med 36% på tre år.

Konsekvenserna blev stora och omedelbara: antalet arrangemang sjönk med 14 %, antalet unika deltagare minskade med 4 %, och 850 anställda inom folkbildningen fick lämna sina tjänster. Kulturens Bildningsverksamhet och Ibn Rushd tvingades lägga ned verksamheten helt.

2025 fortsatte neddragningarna. Flera studieförbund lämnade kommuner helt, landsbygden drabbades hårdast och en akut replokalskris för musiklivet växte fram. Artister och medier slog larm om långsiktiga negativa effekter för kultur- och föreningsliv.

Verksamheten i Uppsala län har till stor del följt den ovan beskrivna nationella utvecklingen. De flesta studieförbund har minskat personalstyrkan under de senaste åren, och med mindre personal och ökad administration har man haft mindre tid att stötta de ideella cirkelledarna och föreningarna man samverkar med. Studieförbunden i samverkan har beräknat att Sverige har förlorat ideellt arbete för uppskattningsvis 260 miljoner.

Hur ser regeringens tilltro till studieförbunden ut idag

Hur anser då regeringen att Studieförbunden uppfyller statens fyra syften med folkbildningen? Samtidigt som regeringen minskar statsbidragen med 1/3 uttrycker man sig i positiva ordalag i budgetpropositionen som lades fram den 22 september 2025:

”Regeringen bedömer att de fyra syftena med statens stöd till folkbildningen uppfylls. Folkbildningen spelar en viktig roll för att upprätthålla och utveckla en levande demokrati. Folkhögskolor och studieförbund bidrar till höjd utbildnings- och bildningsnivå i samhället. Folkbildningen ger möjligheter till ett livslångt lärande för alla vuxna samt ett ökat deltagande i kulturlivet. Genom folkbildningen stimuleras människor även till personlig utveckling och ökat engagemang för att delta i samhällsutvecklingen. Det finns samtidigt vissa aspekter som folkbildningens aktörer kan arbeta vidare med för att ytterligare stärka måloppfyllelsen.

Folkbildningen har sedan sin framväxt genomfört verksamhet för personer som av olika skäl har kortare formell utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Folkbildningen bidrar därmed till att utjämna de utbildningsklyftor som finns i samhället och till att fler personer kan etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande.

Genom folkbildningens olika verksamheter ges människor med olika bakgrund ökade möjligheter att påverka sin livssituation för etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Folkhögskolor och studieförbund har en bred representation över landet och når grupper som ofta står längre ifrån arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning, nyanlända och andra utrikes födda personer.”

Den slutsats man kan dra är att Regeringen anser att studieförbunden uppfyller syftena med bidraget.

5. Neddragningens konsekvenser för folkbildningen i länet och nationellt

Grundproblemet: urholkning av bidrag på alla nivåer

Det har varit en lång rad av år med successiva minskningar av bidragen eller utebliven uppräknings av bidragen från stat, regioner och (de flesta) kommunerna. Bidragen är ofta på samma nominella belopp år efter år. Inflationen (CPI) mellan 2015 och mitten av 2025 har ackumulerat varit 31%, och åren 2022 och 2023 var inflationen över 8 % per år. Kombinationen av minskade eller oförändrade bidrag och hög inflation har gröpt ur studieförbundens ekonomi, då huvuddelen av intäkterna kommer från dessa bidrag. Bidragsnedskärningarna och den höga inflationstakten under början av 2020-talet gjorde också att studieförbunden fick säga upp personal, och kapaciteten för att utbilda cirkelledare och administrera cirklarna minskade kraftigt. Detta tvingade i sin tur fram ytterligare minskning av verksamheten.

Det finns ingen lönestatistik enbart för den ideella sektorn, men löneökningarna har normalt följt övriga avtalsområden med mellan 2–3 % löneökningar per år, eller mellan 20–30 % för tioårsperioden.

Från och med 2024 inleddes den successiva neddragningen av statsbidraget, totalt 500 miljoner kronor på tre år – motsvarande ungefär en tredjedel av studieförbundens tidigare statsbidrag.

Sammantaget har alltså såväl statsbidragen, regionbidragen och de kommunala bidragen successivt urholkats under en längre tid. Studieförbunden har klarat detta tidigare genom mindre verksamhetsanpassningar och fler projekt som bl a kan bidra till att täcka lokalkostnader och vissa overheadkostnader. Den snabba och kraftiga minskningen av statsbidragen har tvingat fram snabba och kraftiga neddragningar av verksamheten, som har slagit hårdast mot den verksamhet som kostar mest pengar. Neddragningarna har inte kunnat genomföras successivt och planerat som tidigare år.

Bidragsutvecklingen i Uppsala län

De generella kommunala bidragen har, liksom statsbidragen, generellt sett legat stilla.

Under åren 2015–2025 har följande skett:

Region Uppsala har minskat sitt bidrag med 15% till 8 miljoner kronor.

Uppsala beslutade 2024 att ett tillfälligt omställningsstöd på 1,5 miljoner/år för att mildra effekten av statsbidragsminskningen. Det gör att stödet på 11 858 000 kronor är 9 % högre än 2015. Utan det tillfälliga omställningsstödet skulle Uppsalas bidrag ha minskat med 4 % eller 422 000 kronor under perioden.

Enköping har minskat sitt bidrag med 33% till 500 000 per år.

Östhammar sänkte bidraget med 30% till 350 000 till år 2015, och beloppet har legat stilla sedan dess fram till 2025, då man har beslutat om att årligen räkna

upp bidraget med ett indextal. Det gör att man år 2025 har höjt bidraget till 358 000 kronor.

Håbo har oförändrat bidrag mellan 2015 och 2025 på 360 000 kronor.

Tierp har under perioden 2015–2025 minskat bidraget med 49% till 330 000 kronor.

Heby avskaffade bidraget till studieförbunden innan 2015, men inför år 2025 beslutade man att återinföra ett bidrag på 200 000 kronor.

Knivsta har under tidsperioden minskat sitt bidrag med 29 % till 80 500 kronor.

Älvkarleby har inte haft generella kommunbidrag till studieförbunden under 2000-talet.

Totalt sett har alltså kommunbidragen 2025 i nominella termer stått sig ganska väl under perioden 2015–2025, med en total minskning på 704 500 kronor eller drygt 3,1%. Räknar man dock in inflationseffekten har Regionens och kommunernas bidrag urholkats med 1/3 under 10-årsperioden.

Neddragningarna av bidragen, och bristen på uppräknings av dem, har successivt minskat studieförbundens möjligheter att bedriva verksamhet i länet. Statsbidragsneddragningen under åren 2024–2026 är lika stor som de kommunala och regionala bidragen, men sker under betydligt kortare tid. Detta har tvingat fram snabba, och ibland kortsiktiga, neddragningsbeslut som har baserat sig på enbart på ekonomin och inte på var behoven av folkbildning är störst.
Se vidare bilagan "Statistik kommunvis" nedan.

Effekterna märks på flera olika områden.
(se även diagram i bilagorna i slutet av rapporten)

Större studieförbundsenheter – sämre lokal förankring?

Folkbildningsrådets rapport "*Nedskärningarnas konsekvenser*" konstaterar att folkbildningen är under hård press. Utan långsiktigt stabil finansiering riskerar både folkhögskolor och studieförbund att minska sin närvaro i landet, tappa kompetens och försvagas i sin demokratiska, sociala och kulturella roll. Studieförbunden planerar fler besparingar och söker nya intäktskällor genom projekt, deltagaravgifter och upphandlingar. Detta ökar osäkerheten, riskerar att flytta fokus från kärnverksamheten till tillfälliga projekt och kan leda till ytterligare centralisering och ojämlik tillgång till folkbildning.

För att minska kostnaderna organiserar sig folkbildningen i större enheter. Två studieförbund i Uppsala län, Studieförbundet och Sensus, har gått från att vara länsavdelningar till att ha ett enda organisationsnummer i hela Sverige. Båda har regionkontor i Uppsala som jobbar för fem respektive sex län var. Medborgarskolan samordnar sju län med huvudkontor i Örebro men med verksamhetschefen i Uppsala. Folkuniversitetet jobbar i stiftelseform och leder verksamheten i fem län från Uppsalakontoret. NBV har gått från sex till fyra enheter i Sverige, där NBV Uppsala län tillhör region norr och leds av en regionchef i Umeå och distriktschef placerad i Dalarna. Bilda har verksamhet i tre

län med regionchefen placerad i Uppsala. ABF Uppsala och Västerås gick ihop i höstas och bildade ABF Aros med säte i Västerås. Den enda studieförbundsavdelning som bara jobbar i Uppsala län är Studieförbundet Vuxenskolan Uppsala län.

En uppenbar risk med att studieförbunden blir allt mindre lokala är att de minsta orterna och landsbygden prioriteras ner eller prioriteras bort. Enkäten med studieförbunden i länet visar att detta redan sker inom flera studieförbund. Samtidigt blir det svårare för studieförbunden att kunna redovisa tydligt att t ex bidrag från Region Uppsala eller en viss kommun används inom just den bidragsgivarens område, och inte i andra kommuner eller län. Med minskad personal har man mindre tid att starta och stötta lokala föreningar, kamratgrupper och studiecirkelar. Studieförbundens personal minskade med 16 % mellan 2023–2024, man har minskat stödet till föreningar, kulturprogram och studiecirkelar, samt stängt lokaler och dragit sig ur mindre orter och kommuner. Musikverksamheten, som under många år har varit den största kulturformen i studieförbundsvärlden, har skurits ner rejält och många musikhus har stängts.

Minskning av verksamhetsvolymerna

Antalet studietimmar har minskat kraftigt i Uppsala län, precis som i hela landet. Det är inte bara minskningarna av bidragen som har orsakat de stora minskningarna i volymen av antalet studietimmar i Uppsala län efter 2019, utan det finns flera delförklaringar till detta.

En är att Folkbildningsrådets bidragsregler ändrades från 2021, då ett tak på 480 studietimmar per person och år infördes mot tidigare max 1080 studietimmar. Detta slog framför allt mot musikverksamheten, då det fanns många grupper som repeterade mycket och rapporterade omfattande verksamhet.

En annan förklaring är pandemin, som slog hårt mot studieförbundens verksamhet med fysiska träffar. Under en lång tid tvingades man stänga ner stora delar av verksamheten och i stället skapa digitala mötesrum, vilket inte alla deltagare uppskattade eller hade möjlighet att delta i. Under pandemin och dess efterverkningar ändrades vårt sätt att träffas. Några valde bort föreningslivet då man hade skaffat sig andra intressen under pandemin, och andra vände sig vid och föredrog digitala träffar. Under 2023 var det en viss ökning av deltagandet i studiecirkelar, och pandemieffekten började klinga ut. Då kom i stället regelskärpningarna kring studiecirkelarna som gjorde det betydligt svårare att starta en studiecirkel. Krav på att ha en utbildad och godkänd cirkelledare i varje cirkel, digital rapportering med Bank-ID (som vissa tyckte var krångligt och andra inte har möjlighet att få), ökade krav på utformning av arbetsplaner m m gjorde att många har valt bort det pedagogiska eller lokalmässiga stöd man kunde ha fått från studieförbunden, eftersom det hade blivit för krångligt och omständligt för t ex kamratcirkelar.

Den enkät som är gjord med länets åtta studieförbund för denna rapport visar att de vanligaste typerna av minskningar i Uppsala län är:

- Minskning av antalet studietimmar inom cirkelar och annan folkbildning
- Minskning av antalet kulturprogram
- Viss minskning av antalet kamratgrupper
- Viss minskning av antalet samverkande föreningar

- Viss minskning av verksamhet för:
 - personer med funktionsnedsättning
 - invandrade/nyanlända

Flera studieförbund anger att man inte längre arbetar aktivt för att etablera verksamhet i vissa kommuner, även om man formellt finns kvar. Verksamheten fokuseras allt mer till de stora tätorterna på landsbygdens bekostnad.

Digitala cirklar har också minskat i antal sedan pandemiåren. En trolig förklaring är att man vill träffas fysiskt. I en cirkel ska ju alla bidra i det gemensamma sökandet efter kunskap. Det är betydligt svårare att få detta att fungera digitalt än runt ett bord. Kurser och utbildning fungerar bra digitalt, men inte traditionella studiecirklar. 2024 var drygt 4% av alla rapporterade studiecirklar digitala, och trenden är minskande.

Vi ska i sammanhanget påminna om att ett av syftena med det kvalitetsbaserade bidragssystemet faktiskt var att mängden verksamhet ska minska för att kvaliteten skulle kunna öka. Minskningarna av verksamheten är därför inte resultatet av lokala politiska prioriteringar, utan av nationella förutsättningar.

I regeringens budgetproposition som presenterades den 22 september 2025 skriver man bl a följande:

”Den geografiska spridningen av respektive studieförbunds studiecirkelverksamhet har försämrats något 2024 jämfört med 2023. I relation till befolkningen har den största minskningen skett i landsbygdskommuner.

Under 2024 deltog ca 327 300 unika deltagare i en studiecirkel, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med föregående år. Totalt hölls ca 94 000 studiecirklar 2024, vilket är ca 9 200 färre än 2023. 5% av deltagarna i studiecirklar har funktionsnedsättning

Studieförbunden anordnade ca 124 200 kulturprogram 2024, vilket är en minskning med ca 33 500 arrangemang jämfört med föregående år. Studieförbundens kulturprogram samlade totalt drygt 6,9 miljoner (ej unika) deltagare. Antalet deltagare har minskat markant sedan före pandemin, vilket Folkbildningsrådet bedömer bl.a. beror på ökade kostnader i samhället och minskade bidrag.”

Konsekvensen av minskade anslag är att verksamheten minskat kraftigt. SCB:s statistik och Folkbildningsrådets rapporter visar att antalet studiecirklar och andra arrangemang sjönk med cirka 14 % mellan 2023 och 2024. Även om deltagandet återhämtade sig något efter pandemin 2021–2022, bröts denna trend 2024 då antalet unika deltagare minskade med 4 %. Färre cirklar och arrangemang genomförs, och dessa är dessutom ofta kortare och med mindre stöd till deltagarna än tidigare.

Ser man till verksamhetsvolymernas förändring i Uppsala län under och efter pandemin så kan man konstatera att verksamhetsvolymerna under 2022 ökade kraftigt jämfört med pandemiåret 2021, med mellan 20 och 35% inom de mest relevanta måtten (unika deltagare, studietimmar, antal kulturarrangemang och verksamhet för personer med funktionsnedsättning samt kortutbildade.

2023 fortsatte återhämtningen med ökade volymer, men 2024 bröts uppgången. Verksamheten minskade med mellan 5 och 13 % under året, och antal kulturprogram minskade med 21 % mellan 2023 och 2024. Undantaget var verksamhet för personer med funktionsnedsättning som faktiskt ökade med 11 procent.

Det blir därför mycket intressant att se hur 2025 har gått och om minskningen har fortsatt när statistiken för året släpps från Statistiska Centralbyrån i slutet av februari.

Neddragningar på landsbygden

En påtaglig effekt av nedskärningarna är att studieförbunden i ökande grad har dragit sig tillbaka från mindre orter och landsbygd. Verksamhet har koncentrerats till större tätorter och centralorter, eftersom resurserna inte längre räcker för att upprätthålla närvaro överallt. Detta har lett till sämre tillgång till folkbildning på landsbygden och minskat det lokala kultur- och föreningslivet där.

Folkbildningsrådet skriver i sin rapport *"Folkbildning i landsbygder"* som kom 2024 att studieförbundens verksamhet är inbäddad i civilsamhällets organisationer, vilket gör att de stärker nätverken på landsbygden. Genom cirklar, kurser och samverkan med föreningar skapas strukturer som möjliggör lokalt samhällsengagemang och demokratiskt deltagande.

I Fores och Tankesmedjan Tidens rapport *"Ett tystare Sverige"* konstaterar man att särskilt landsbygdskommuner har högre aktivitet/deltagande relativt befolkningens storlek. Det gör att neddragningar på studieförbundens finansiering drabbar landsbygden extra hårt. På grund av bristen på alternativ verksamhet slår det mot landsbygdens befolkning, föreningsliv, möjlighet till vidareutbildning och att ta del av kultur. Det hotar folkbildningens kompensatoriska uppdrag att ge utbildning och kultur till grupper som annars står långt från studier och arbetsliv. Demokratiska och sociala funktioner försvagas för landsbygdsborna.

Ekonomiska åtstramningar riskerar att kraftigt försvaga studieförbundens roll för demokrati, utbildning, kultur och social sammanhållning, konstaterar Folkbildningsrådet.

I Uppsala län har verksamheten på landsbygden hittills klarat sig något bättre än i landet i stort, men i den enkät med Uppsala läns studieförbund som har gjorts under sommaren/hösten 2025 anges att studieförbunden inte längre arbetar aktivt för att bygga upp ny verksamhet i flera av länets kommuner, trots att de har närvaro i kommunen. Landsbygd och mindre tätorter drabbas hårdast, oavsett kommun, och små kommuner med redan begränsat föreningsliv (t.ex. Heby, Älvkarleby, Knivsta) är särskilt sårbara. Även Uppsala kommun påverkas tydligt, trots att många studieförbund har sina huvudkontor med regionala funktioner där.

Riskerna med denna utveckling på kort och medellång sikt är en minskad tillgång till folkbildning för grupper som redan har svag samhällsposition. Civilsamhället försvaragas när föreningssamverkan minskar och mötesplatser för föreningarna stängs. Om utvecklingen fortsätter riskerar kommuner och Regionen att förlora

en central infrastruktur för demokrati, delaktighet, förebyggande socialt och hälsoarbete samt kultur och bildning genom hela livet

Bidragsminskningarna slår mot kultur, bildning och folkhälsa

Studieförbunden i Uppsala län är länets största arrangörer av kulturaktiviteter, med 3 833 rapporterade kulturprogram under 2024. Var femtonde länsbo, 26 915 personer, deltog i en studiecirkel eller annan folkbildningsverksamhet under 2024. Detta är höga siffror, och ändå har de sjunkit kraftigt de senaste åren.

Flera av studieförbunden har mycket verksamhet för och med äldre, bl a i samverkan med PRO, SPF Seniorerna och Aktiva Seniorer.

Studier visar att personer med kort utbildningsbakgrund som går studiecirkelar i väsentligt högre grad söker sig vidare till andra studier som folkhögskolor, Komvux och universiteten. Genom att börja i den "enklaste" formen, studiecirkeln, upptäcker de vikten av och glädjen i att bilda sig, vilket ger mersmak och startar en positiv utveckling för individen.

Bildningsnivån är generellt sett lägre på landsbygden än i städerna, och skillnaden är ännu större i Uppsala län mellan Uppsala tätort och resten av länets landsbygd.

Tankesmedjorna Tiden och Fores gjorde en egen studie i samarbete med studieförbunden (alla utom Studieförbundet) i januari-februari 2024. I undersökningen konstaterades att åtta av nio studieförbund angav att de kommer att få svårt att bedriva verksamhet på mindre orter, att flera planerar att lämna kommuner eller stänga lokalkontor, samt att neddragningarna av bidragen ökar risken för centralisering och ger sämre tillgång på kultur och folkbildning utanför storstäderna. Vi ser denna utveckling i Uppsala län idag, då flera studieförbund stänger eller har stängt sina tidigare bemannade kontor i andra kommuner än Uppsala tätort, där samtliga studieförbund har kontor.

När studieförbunden i länet tvingas dra ner på de fasta kostnaderna stänger man också de mötesplatser för föreningar och privatpersoner som man har kunnat tillhandahålla tidigare. Ett av flera exempel är Studieförbundet Vuxenskolornas samlingssal "Drakensalen" som kunde ta emot 100 personer och låg på gågatan i Uppsala centrum. Lokalen (som också var en bygdegård) stängdes i november 2025 då SV av kostnadsskäl var tvungna att flytta till mindre lokaler.

Svårare för personer med funktionsnedsättning

Verksamhet för personer med funktionsnedsättning var länge en prioriterad del av statsbidraget, och 6 % av det totala statsbidraget fördelades som "tillgänglighetsbidrag". Personer med olika funktionsnedsättningar, framför allt de med olika intellektuella funktionsnedsättningar, har svårare än andra grupper att kunna ta del av och delta i kulturarrangemang. Målet med ett tillgänglighetsbidrag var att ge studieförbunden extra ersättning för verksamheten, då den ofta kräver fler ledare, extra arbete, speciell pedagogik och extra tid för kontakter med t ex gode män, boenden och hjälp med färdtjänst. Då deltagarna på grund av sina funktionsnedsättningar ofta har en dålig ekonomi brukar denna verksamhet

erbjudas kostnadsfritt för deltagarna. Tillgänglighetsbidraget har på motsvarande sätt funnits, och tagits bort, i kommunernas och Region Uppsalas bidragsgivning.

Med minskade bidrag och ett borttaget tillgänglighetsbidrag har verksamheten för och med personer med funktionsnedsättning blivit en av de mest kostsamma som ett studieförbund kan ha. Samtidigt är det en målgrupp som folkbildningen i alla år har prioriterat högt, och som kommunerna annars skulle behöva ta ekonomiskt och verksamhetsmässigt ansvar för.

De flesta kommunerna i Uppsala län har i bidragsgivningen 2025 fortfarande en parameter för extra tillgänglighetsbidrag. Statistiska Centralbyrån, som sammanställer all statistik från studieförbunden, har sedan 2024 tagit bort statistiken för den verksamhet som tidigare erhöll tillgänglighetsbidrag. Därför kommer det dels bli svårare för kommunerna och Regionen att kunna prioritera denna grupp, dels blir det mycket svårare att se konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning och för deras fritid och personliga utveckling, då statistiken inte kommer att finnas. Det finns fortfarande parametrar i rapporteringen om man t ex riktar en viss verksamhet mot en viss målgrupp, men det finns inget extra ekonomiskt stöd för detta som det fanns förr i både statliga, regionala och kommunala bidragen. Några kommuner har en separat pott med pengar i folkbildningsbidraget för "kultur i vården"-verksamhet, främst avsedd för de som inte själva kan söka upp kulturen, utan behöver att cirklar och kulturprogram t ex arrangeras på olika vårdboenden. Dessa extra bidrag kan dock bara vissa delar av gruppen funktionsnedsatta till del. De flesta lämnas utanför. Mycket tyder på att verksamheten av ekonomiska skäl kommer att minska, om inte Regionen och kommunerna skjuter till extra medel, eller studieförbunden får projektbidrag för mer tillfällig verksamhet. Här finns en stor risk för verksamhetsminskning hos studieförbunden, och att ansvaret (och kostnaderna) för funktionsnedsattas fritidsverksamhet och personliga utveckling åter landar på kommunerna. Erfarenheten säger att studieförbunden har kunnat bedriva verksamhet för målgruppen både mer varierad och till lägre kostnad än om den ska skötas lokalt av en kommun.

Försämrade integration

Precis som för personer med funktionsnedsättning så är flyktingar och nyanlända en grupp som ofta har det tufft med ekonomin, och verksamheten behöver därför drivas utan kostnad för deltagarna.

Även här får studieförbunden högre kostnader för t ex tvåspråkiga lärare eller tolkar, dyrare studiematerial, samt att man behöver mer tid och fler kurstillfällen för att förmedla kunskapen till flyktingar och nyanlända, då det inte är ovanligt att deras studietradition och utbildningsnivå är lägre än den svenska. Ofta har de flyktingar som har kommit till länet under de senaste 10 åren också ett annat alfabet än vårt.

Många av de som har flytt till Sverige lämnade sina hemländer just på grund av myndigheter och staten. Förtroendet för myndigheterna i det nya landet de har kommit till är synnerligen lågt. Där har studieförbunden kommit in som en neutral part och både kunnat lära ut det svenska språket och hur vårt samhälle fungerar. Studieförbunden har kunnat bli en brobyggare mellan nyanlända och det svenska samhället, och på så sätt minskat klyftorna och gjort vägen till integration och arbete kortare. Detta har gett en positiv ekonomisk påverkan på

samhället när dessa personer kan gå från bidrag till jobb. Samtidigt betyder det mycket för självkänslan, och därmed hälsan, för de som inkluderas i samhället.

Folkbildningsrådet konstaterar i rapporter både 2024 och 2025 att neddragningar av bidrag till studieförbunden särskilt påverka grupper i behov av extra stöd, bl a grupper som deltar i integrationsfrämjande aktiviteter. Detta underbygger resonemanget att minskade resurser kan leda till färre möjligheter för nyanlända och andra grupper att delta i folkbildnings- och nätverksaktiviteter, som ofta bidrar till bättre integration.

Negativt för beredskapen i samhället

Studieförbunden samordnar civilsamhället till stor del i länet. En försiktig bedömning visar att över 500 föreningar hade ett aktivt samarbete med ett studieförbund i Uppsala län under 2024. Föreningarna i sin tur samlar många människor. Dessa behöver utbildas i hemberedskap, både i kris och krig. Kommunerna har beredskapsansvaret, och ska ha en fungerande beredskapsplan för sina invånare. De flesta studieförbunden erbjuder idag olika typer av beredskapscirklar, men de samordnas endast undantagsvis med kommunernas beredskapsansvariga eller Myndigheten för civilt försvar (f.d. MSB). Här finns ett glapp mellan myndigheterna och invånarna som studieförbunden skulle kunna minska med en folkbildningsinsats. Det är t ex bara genom studieförbunden som personer med intellektuell funktionsnedsättning kan ta del av och förstå beredskapsskriften *"Om krisen eller kriget kommer"*, då man har tagit fram en version som målgruppen förstår och håller studiecirklar i detta.

Försämrar kommunernas och Regionens ekonomi

Det enklaste att räkna på är ekonomin. Med medarbetare som sägs upp, med uppsagda lokaler, minskad lokal konsumtion och färre anställda cirkelledare minskar skatteintäkterna både direkt och indirekt genom minskad lokal konsumtion. Med färre medarbetare och minskade möjligheter att söka projekt minskar också inflödet av projektmedel som konsumeras lokalt. Även värdet av det ideella arbetet som studiecirkelledare utför minskar när verksamheten minskar. Studieförbunden i samverkan beräknade 2024 det förlorade ekonomiska värdet av ideellt arbete till 260 miljoner.

Minskad finansiering av studieförbunden leder till verkliga förluster av lokal verksamhet, vilket skapar en situation där kommuner ofta står inför behovet att kompensera genom att själva tillhandahålla aktiviteter, lokaler eller insatser som annars skulle ha erbjudits av studieförbunden.

Rapport från Folkbildningsrådet, Svensk biblioteksförening och Studieförbunden i samverkan visar hur den kulturella infrastrukturen blir allt svagare utanför de större städerna, där folkbiblioteken och studieförbunden ibland är ensamma kulturaktörer eller möjliggörare för ett bredare utbud.

I den rapporten *Vid vägs ände? Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur* har Jessica Franzén och Ellinor Fackle Fornius, båda två doktorer i statistik, sammanställt och analyserat data som ibland går tillbaka många år. Rapporten visar att när studieförbund minskar

eller lägger ned sin verksamhet i kommuner, uppstår ett tomrum i den lokala infrastrukturen för bildning, kultur och social sammanhållning. I rapportens intervjuer framkommer att kommuner upplever att de i ökande grad "får klara sig själva" när statliga resurser minskar och folkbildningsaktörer drar sig tillbaka. Detta gäller särskilt i mindre och medelstora kommuner, men bedöms vara relevant även för kommuner i Uppsala län där studieförbunden haft en viktig roll i uppsökande verksamhet, samverkan med civilsamhället och arbete med prioriterade målgrupper. När studieförbundens lokaler stängs och verksamhet koncentreras eller upphör, ökar trycket på kommunala verksamheter såsom bibliotek, kultur- och fritidsverksamhet samt sociala verksamheter att kompensera för bortfallet – ofta utan motsvarande resurstillskott.

Rapporten pekar därmed på en risk för att statliga neddragningar av folkbildningen leder till indirekta och svårbudgeterade kostnader för kommunerna, antingen genom ökade egna insatser eller genom undanträngning av annan kommunal verksamhet. För kommunerna i Uppsala län innebär detta att minskad studieförbundsnärvaro kan få ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser som behöver beaktas i kommunal och regional planering.

Framtiden och utvecklingsmöjligheter

Låt oss så här i slutet på rapporten, efter den ganska dystra läsningen hittills, i stället se på de positiva möjligheterna som samverkan mellan Staten, Region Uppsala, länets kommuner och studieförbunden ger idag och kan ge framöver.

Som vi har kunnat konstatera så finns det många som lyfter fram nyttan av folkbildning. Studieförbunden kan hjälpa stat, Region, kommuner och andra myndigheter med utförandet av deras uppdrag. Studieförbunden samordnar stora delar av civilsamhället och når medborgarna på andra sätt och i andra former än myndigheterna. Därför vore en ökad samverkan en bra väg framåt.

Vad säger olika aktörer om folkbildningen (några exempel):

Nationell samverkan

Regeringen

Regeringen konstaterar i höstbudgeten 2025 att studieförbunden uppfyller statens fyra syften med folkbildningen:

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Man föreslår också att en lag om IOP, Idéburet offentligt partnerskap, ska utredas av Upphandlingsmyndigheten under 2026.

Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådets föreslog att 100 miljoner kronor årligen ska tillföras 2026–2028 för att studieförbunden ska kunna genomföra kunskapshöjande insatser om AI och digital delaktighet. Folkbildningsrådet uppskattar att satsningen skulle omfatta 15 000 kostnadsfria studiecirklar och workshoppar samt 10 000 föreläsningar per år. Regeringen föreslår inget sådant bidrag i budgetpropositionen.

Folkbildningsrådet har också i sitt budgetäskande för 2026–2028 föreslagit 100 miljoner kronor årligen till studieförbunden för kunskapshöjande insatser för stärkt beredskap och civilt försvar. Regeringen går inte vidare med förslaget i budgetpropositionen.

AI-kommissionen

AI-kommissionen har föreslagit ett riktat anslag om 100 miljoner kronor för folkbildning om AI. Regeringen föreslår inget sådant bidrag i budgetpropositionen.

Kommittén En kulturkanon för Sverige:

Utredningen föreslår att en stiftelse för kulturkanonen ska samverka med studieförbund och folkhögskolor för att främja bildning, gemenskap och inkludering. I ett särskilt avsnitt om tillgängliggörande beskrivs hur studiecirklar, folkbildningsprojekt och liknande aktiviteter kan fungera som kanonrelaterade projekt för att bearbeta de verk och företeelser som ingår i kanonlistan. Regeringen föreslår inget sådant bidrag i budgetpropositionen.

Länsstyrelsen i Uppsala län

Länsstyrelsen har under 2024–2025 beviljat medel till två av länets studieförbund för "TIA-medel" (Tidiga insatser för asylsökande).

Regional samverkan

Region Uppsala

Region Uppsala har sett denna möjlighet till samverkan med studieförbunden. I remissversionen till Regionala kulturplanen "Kultur i hela länet – hela livet Regional kulturplan för Uppsala län 2027–2030", FÖRSLAG 2025-09-18 skriver man följande om studieförbunden:

"Folkbildningen är en viktig resurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället, öka den sociala sammanhållningen, och tillgodose kompetensförsörjning. Vidare är den en viktig del av kulturlivet i länet och samspelar med såväl det professionella kulturlivet som amatörkulturen.

Folkbildningen verkar inom flera olika konst- och kulturområden och är viktig för den kulturella infrastrukturen i hela länet. Den präglas av flexibilitet liksom av deltagarnas behov och önskemål. Folkbildningens organisationer fungerar både som kulturproducenter och arrangörer och svarar för ett stort utbud av kulturprogram och evenemang som ofta är tillgängliga för en bred allmänhet."

Kommunal samverkan

Uppsala kommun

Uppsala kommun har valt att ge ett extra bidrag på 1,5 Mkr till studieförbunden både 2024 och 2025 och 2026 för att kompensera för en del av statsbidragsminskningen.

Några exempel på verksamheter som drivs av studieförbunden i och/eller på uppdrag av kommunen är:

Fritidsbankerna i Gottsunda och i Industristaden, Daglig verksamhet, Litterära festivaler på Stadsbiblioteket, föreningshuset Kontakten i Gottsunda, kulturskolan i Uppsala, Esters musikverksamheter för personer med funktionsnedsättning, Antidiskrimineringsbyrå Uppsala, SFI-undervisning, högskolefilialen i Gottsunda, YH-utbildningar, friskolor m m

Enköpings kommun

Flera studieförbund genomför "kultur i vården"-verksamhet. Det genomförs projekt för utrikesfödda kvinnor och för nyanlända familjer.

Östhammars kommun

Flera studieförbund genomför "kultur i vården"-verksamhet. Ett studieförbund driver i ett projekt en träffpunkt för att motverka äldres ensamhet. Ett studieförbund ska på kommunens uppdrag utbilda kommunanställda i finska för att uppfylla lagkravet om språkkunskaper för nationella minoriteter.

Håbo kommun

Ett studieförbund driver projektet "familjecoach i Håbo kommun på uppdrag av kommunen och med medel från Länsstyrelsens §37a-medel, som ett Lots-kontor för medborgarna.

Tierps kommun

Flera studieförbund genomför "kultur i vården"-verksamhet.

Ett studieförbund ska på kommunens uppdrag utbilda kommunanställda i finska för att uppfylla lagkravet om språkkunskaper för nationella minoriteter.

Knivsta kommun

Inga speciella gemensamma satsningar görs mellan kommunen och studieförbunden.

Heby kommun

I en tuff ekonomisk situation har kommunen valt att återinföra bidrag till studieförbunden från och med 2025 med 200 tkr.

Inga speciella gemensamma satsningar görs mellan kommunen och studieförbunden.

Älvkarleby kommun

Inga speciella gemensamma satsningar görs mellan kommunen och studieförbunden. Kommunen har vissa sökbara medel för studieförbunden i stället för generella bidrag.

Regionala slutsatser och framåtblick

Om man ska sammanfatta vad de statliga bidragsminskningarna innebär för Region Uppsala och kommunerna kan man bli se följande konsekvenser för Region Uppsalas målområden:

Kultur och kulturliv

- Minskad musikverksamhet i samtliga kommuner
- Kultur i vården reduceras eller avvecklas i flera delar av länet
- Färre mötesplatser för kultur och eget skapande

Konsekvensen blir att kulturutbudet blir mer ojämnt fördelat geografiskt och mer beroende av tillfälliga projektmedel.

Folkhälsa och social hållbarhet

- Minskad verksamhet för äldre
- Minskad verksamhet för personer med funktionsnedsättning
- Färre kontinuerliga mötesplatser

Konsekvensen blir att de förebyggande, relationsbaserade insatser som motverkar ensamhet och ohälsa försvagas både inom studieförbundens egna verksamhet och för de föreningar som studieförbunden stöttar eller tillhandahåller lokaler för.

Demokrati och civilsamhälle

- Minskning av studiecirklar och kamratgrupper
- Minskad föreningssamverkan
- Svagare stöd till ideellt engagemang

Konsekvensen blir att civilsamhällets lokala bärighet minskar, särskilt i mindre kommuner och på landsbygden, i en tid där kommuner och Regionen behöver mer samverkan med civilsamhället för att klara sina uppdrag.

Det blir en ökad geografisk ojämlikhet där landsbygd och mindre tätorter drabbas hårdast, och länets små kommuner är mest sårbara för även små resursförändringar. Detta innebär en ökad intern ojämlikhet inom länet, i strid med Regionens utvecklingsambitioner.

Studieförbundens bidrag till Region Uppsala och kommunerna

Studieförbunden kan samverka med Region Uppsala och kommunerna i länet inom ett stort antal områden. Mycket verksamhet görs redan idag, men alltför sällan synkroniseras insatserna. Ibland konkurrerar det offentligas arbete och arrangemang med studieförbundens. Det finns utrymme både för bättre samordning och att man gör fler saker tillsammans i stället för var för sig.

1. När ny teknik snabbt förändrar arbetsliv, kultur och demokrati behöver människor tillgång till arenor där de kan förstå, lära sig, pröva och diskutera utvecklingen. Studieförbunden kan på ett inkluderande sätt rusta människor med digital kompetens och kritiskt tänkande, allt från att använda e-tjänster till att reflektera kring AI:s påverkan på arbete, politik och vardagsliv.

2. Folkbildningen kan göra hållbarhetsfrågor begripliga och handlingsbara i människors vardag. Genom studiecirklar om odling, återbruk, naturvård och energiomställning kan abstrakta klimatmål översättas till konkreta vanor och gemensamt ansvarstagande.

3. I en tid med ökade krav på civilt försvar kan studieförbunden vara den infrastruktur som möjliggör förankring hos medborgarna. De når ut till föreningar, byalag och individer med utbildning om hemberedskap, kris-hantering och lokalt engagemang. Detta stärker både individers trygghet och samhällets motståndskraft.

4. Ensamhet, polarisering och psykisk ohälsa är växande utmaningar. Här skapar studiecirklar och kulturverksamhet gemenskap och delaktighet, vilket i sig är en hälsofrämjande insats. Folkbildningen fungerar som en lågtröskelresurs där människor kan mötas på lika villkor.

5. Arbetslivet förändras snabbt, och många behöver komplettera sin kompetens flera gånger under livet. Folkbildningen kan fungera som första steget in i nytt lärande – ett tryggt rum för att pröva, öva och växa. Detta är särskilt viktigt för människor med kort formell utbildning, där tröskeln annars är hög för att gå vidare till Komvux eller högre utbildning.

Det är så många av dagens samhällsutmaningar där satsning på folkbildning skulle kunna vara ett naturligt och rimligt bidrag till lösning. Allt detta och mycket mer skulle man kunna få om en annan linje valdes.

Studieförbunden kan också utföra själva verksamheten inom flera av de områden som Region och kommuner förväntas tillhandahålla till medborgarna.

Några exempel på möjliga aktiviteter inom Region Uppsalas ansvarsområden är:

- Genomföra språkträning, SFI och SFI-stödande aktiviteter, samt ordna studiecirklar för yrkes- och kompetensvägledning, gärna ihop med arbetsförmedlingen/kommunerna.
- Bidra till digital kompetensutveckling, AI-kunskap och livslångt lärande.
- Hålla hälsofrämjande studiecirklar kring kost, motion, psykisk hälsa, stresshantering.
- Erbjud sociala mötesplatser för ensamma äldre eller personer i riskgrupper.
- Genomföra cirklar för anhörigstöd och patienter (t ex. samverkan med Funktionsrätt).

- Genomföra demokrati- och valfrämjande aktiviteter, t ex. inför valet 2026).
- Arbeta med lokalt entreprenörskap, gröna näringar, turism och kulturarv.
- Göra folkbildande insatser om klimatförändringar, hållbar livsstil, cirkulär ekonomi.
- Hålla praktiska cirklar om odling, naturvård, biologisk mångfald.
- Driva studiecirklar, kulturprogram och projekt som kompletterar Regionens och kommunernas kulturinstitutioner och ger mer verksamhet på dessa mötesplatser.
- Stärka delaktighet i kulturlivet (musik, teater, film, litteratur, dans, bildkonst, hantverk).
- Genomföra satsningar på läsfrämjande, ung kultur, kulturarv och amatörkultur.
- Bidra till att nå grupper som kulturinstitutionerna har svårare att nå (landsbygd, äldre, nyanlända, personer med funktionsnedsättning).

Gentemot kommunerna kan man utöver ovanstående punkter förbättra samverkan genom bl a:

- Erbjud läxhjälp och läsfrämjande aktiviteter.
- Ge kompletterande språkträning för SFI-elever.
- Skapa fritidsverksamhet kopplat till skolan (musik, kultur m m)
- Samverka med fritidsgårdar och ungdomsverksamhet.
- Erbjud musik- och teatercirklar, konserter, utställningar.
- Ge stöd till amatörkultur och föreningsliv.
- Ha ett läsfrämjande samarbete med bibliotek.
- Driva mötesplatser och cirklar för äldre (musik, kultur, digitalt stöd).
- Erbjud aktiviteter på träffpunkter eller äldreboenden.
- Anordna studiecirklar för personer med funktionsnedsättning.
- Stödja anhöriggrupper.
- Genomföra språkcaféer, samhällsorientering, demokratiutbildning.
- Erbjud cirklar för nyanlända föräldralediga kvinnor.
- Håll i samhälls- och arbetslivsinformation i samarbete med arbetsmarknadsenheter.
- Erbjud föreningskunskap och ledarskapsutbildning.
- Skapa mötesplatser för ungdomar med låg föreningsaktivitet.
- Driva demokratiprojekt t.ex. för förstagångsväljare och personer med intellektuell funktionsnedsättning.
- Arrangera dialogmöten, cirklar om demokrati och samhällsfrågor.
- Genomföra medborgardialog på uppdrag av kommunen.
- Stärka civilsamhällets roll i beslutsprocesser genom att samordna civilsamhället i dialogen med kommunerna.

Studieförbunden kan alltså spela roll i de flesta av Regionens och kommunernas ansvarsområden, särskilt inom kultur, folkhälsa, integration och livslångt lärande. De kan fungera som broar mellan Regionens och kommunernas strategier och människors vardag. Det är värt att påminna om att studieförbunden gör mycket verksamhet inom dessa områden idag, men att kontakten och kommunikationen mellan myndigheterna och studieförbunden ofta är bristfällig.

Utifrån lägesbilden aktualiseras flera strategiska frågor för Region Uppsala:

- Hur säkerställs jämlik tillgång till folkbildning i hela länet?
- Hur kan Regionen stärka långsiktighet snarare än tillfälliga projekt?
- Hur kan Regionen och kommunerna dela en gemensam förståelse för problematiken?
- Hur kan Region Uppsala använda sin röst gentemot nationell nivå?

Regionen har ju inte rådighet över statsbidragen, men har möjlighet att synliggöra folkbildningens roll i regionala strategier, skapa stabila samverkansstrukturer och fungera som samlande aktör i dialogen mellan kommuner och studieförbund.

Studieförbunden i Uppsala län har inte dragit sig tillbaka, men deras förmåga att bära sitt uppdrag har försvagats. För Region Uppsala innebär detta inte en akut kris, utan ett strategiskt vägval:

att antingen acceptera en gradvis urholkning av en samhällsbärande infrastruktur, eller att aktivt bidra till dess stabilisering och framtida relevans.

6.Slutord

Det finns många exempel på verksamheter som efterfrågas, och där olika myndigheter både vill och behöver samverka med studieförbunden och civilsamhället. Studieförbunden har historiskt sett varit mycket snabba på att svara upp vid kriser i samhället, t ex med språkundervisning för syriska flyktingar 2015 (86 000 personer fick tack vare studieförbunden lära sig svenska för nyanlända under första halvåret med flyktingkrisen i Sverige hösten 2015). Även med de ukrainska flyktingarna har studieförbunden tagit ett stort samhällsansvar, och under pandemin höll de organisationssverige under armarna genom digitala insatser. Att ha tillräckligt starka studieförbund är därmed en viktig strategisk resurs och beredskapsresurs för Regionen och kommunerna. Samtidigt får man en stor mängd kulturverksamhet och folkbildning "på köpet" om man ger studieförbunden en långsiktig, trygg finansiering.

I Sveriges Kommuner och Regioners, SKR, "Ställningstagande om folkbildning" (Ärendenr SKR2024/01004) som publicerades 2025-06-12 sammanfattas på ett bra sätt hur staten, regionerna, kommunerna och studieförbunden bör gå vidare:

"Det är viktigt med ekonomisk långsiktighet och att undvika ryckighet i bidragsfördelningen som försämrar förutsättningar för folkbildningen och i förlängningen för enskilda verksamhetsdeltagare."

*...
"Dagens system för offentlig finansiering av folkbildningen genom ansvarstagande från såväl staten som regionerna och kommunerna kan utvecklas. Villkoren för hur framtida offentlig finansiering av folkbildningen ska delas mellan statlig, regional och kommunal nivå behöver förtydligas och formuleras i en dialog mellan regering och SKR. I förlängningen vore det önskvärt att dialogen kan leda fram till en överenskommelse mellan staten å ena sidan och regionerna och kommunerna å den andra om ansvarstagande för en långsiktig finansiering av folkbildningen."*

BILAGOR

Ordlista (terminologi, aktörer inom folkbildningen etc)

Olika studieformer

Studiecirkel

Studiecirkeln är grunden för folkbildningen.

En studiecirkel består av en liten grupp med minst tre personer som gemensamt söker kunskap, utifrån deltagarnas intressen och behov. De träffas i max fyra studietimmar per gång, maximalt 12 studietimmar per vecka, och minst nio studietimmar totalt. Detta ger tid för reflektion mellan träffarna, vilket är ett av en studiecirkels kännetecken.

Alla cirklar har en plan och en ledare, men deltagarna har inflytande över cirkelns innehåll och upplägg. Samtalen i gruppen och att deltagarna delar med sig av sina erfarenheter är viktiga kännetecken för en studiecirkel och dess speciella, demokratiska pedagogik.

Studiecirkelarna kan ha olika karaktär. Det kan vara en grupp som på egen hand skapar en cirkel, till exempel för att diskutera samhällsfrågor eller lära sig ett hantverk. Studieförbundet kan då hjälpa till, exempelvis med material och pedagogiskt stöd. Studieförbunden erbjuder också studiecirklar för allmänheten i olika ämnen som matlagning, akvarellmålning, språk, musik med mera. Denna verksamhet finansieras normalt med deltagaravgifter.

Annan folkbildningsverksamhet

Annan folkbildningsverksamhet är en lite friare form av studiecirkel. Den kan pågå i bara en studietimme eller (nästan) hur många som helst, och det kan vara betydligt fler deltagare i annan folkbildning än i en studiecirkel. Vanlig verksamhet inom denna verksamhetsform är körsång, workshops, helgkurser m m.

Kulturprogram

Kulturprogram kan vara teater, sång, föreläsningar eller konst som framförs inför publik. Det kan till exempel vara en föreläsning om demokrati, en utställning med konst eller en filmfestival som anordnas av några vänner med hjälp av ett studieförbund.

De olika studieförbunden

Studieförbunden får huvudsakligen statsbidrag för studiecirklar och kulturprogram. Utöver det anordnar studieförbunden även folkbildande verksamhet i lite friare former. Det kan handla om workshoppar, prova på-dagar eller helgkurser. Studieförbunden har frihet att själva ange mål för och innehåll i sin verksamhet.

Studieförbunden bedriver också en bred och omfattande verksamhet inom olika samhällsområden i samverkan med kommuner, regioner, myndigheter och andra. Denna verksamhet finansieras inte av statsbidraget. Det kan exempelvis handla om drift av kommunala kulturskolor, arbetsmarknadsutbildningar, integrationsprojekt och mycket annat.

Studieförbunden är en del av det civila samhället, alltså den del av samhället där människor på sin fritid engagerar sig i föreningar och ideella organisationer. En stor del av studieförbundens verksamhet genomförs på ideell basis. Alla studieförbunden har medlemsorganisationer som påverkar deras profil och verksamhet.

I Sverige finns åtta studieförbund som Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag till. Tillsammans anordnar de verksamhet i Sveriges alla kommuner med 600 000 unika deltagare och 15 000 medlemsföreningar.

Bakom studieförbunden står olika folkrörelser och andra organisationer. Förutom tusentals samverkande föreningar är drygt 200 organisationer medlemsföreningar i ett studieförbund. Det ger varje studieförbund en unik profil.

Arbetarnas Bildningsförbund, ABF

ABF är politiskt oberoende men delar värderingar med arbetarrörelsen. Medlemsorganisationer inkluderar Socialdemokraterna (S), Vänsterpartiet (V), Landsorganisationen (LO), Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund (SSU) och Ung Vänster.

ABF grundades 1912 av S, LO och Kooperativa förbundet för att främja bildning inom arbetarrörelsen. I ett föränderligt samhälle fortsätter ABF:s arbete för demokrati och jämlikhet att vara relevant och viktigt.

www.abf.se

Bilda

Frikyrkliga studieförbundet bildades den 19 augusti 1947. De organisationer som närvarade och tillstyrkte bildandet av ett frikyrkligt studieförbund var: Svenska Missionsförbundets ungdom, Svenska Missionsförbundet Juniorverksamhet, Svenska Baptisternas Ungdomsförbund, Metodisternas Ungdomsförbund och Fria Kristliga Studentföreningen. Beslutet att bilda FS innebär en omorganisation av det gemensamma studiearbetet inom kyrkorna som startat drygt 15 år tidigare, med bildandet av Sveriges Kristliga Bildningsförbund, 1931.

www.bilda.nu

Folkuniversitetet

Folkuniversitetet är bildat av de fem stiftelserna Kursverksamheten vid Stockholms, Uppsala, Göteborgs, Lunds respektive Umeå universitet. De växte fram ur universitetsvärlden under 1930- och 1940-talen. Allt började med universitetsstudenter som höll kurser och föreläsningar inom språk, historia och litteratur för allmänheten.

Än i dag har man ett nära samarbete med universiteten, och en viktig del av Folkuniversitetets verksamhet är att presentera aktuell forskning genom föreläsningar.

Folkuniversitetet drivs i stiftelseform, till skillnad från de övriga studieförbunden som är Ideella föreningar

www.folkuniversitetet.se

Medborgarskolan

Medborgarskolan bildades i Gimo 1940. Medlemsorganisationerna är Moderaterna med sidoorganisationer, Aktiv Ungdom, Aktiva Seniorer och Rojalistiska Föreningen.

www.medborgarskolan.se

Nykterhetens Bildningsverksamhet, NBV

Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, NBV, är landets äldsta studieförbund. De grundande medlemsorganisationerna är olika föreningar inom nykterhetsrörelsen som IOGT-NTO. Fokus ligger på arbete mot droger och för folkhälsa och integration.

www.nbv.se

Sensus

Sensus samordnar studieverksamheten inom Svenska kyrkan, men samverkar även med flera andra religiösa föreningar och föreningar inom andra områden.

www.sensus.se

Studiefrämjandet

Studiefrämjandet är en ideell förening grundad på 19 medlemsorganisationer och deras demokratiska inflytande. Med en särskild inriktning på natur, djur, miljö och kultur arbetar man med hållbar utveckling som ledstjärna.

www.studiefranjandet.se

Studieförbundet Vuxenskolan, SV

SV:s grundorganisationer är Centerpartiet, Liberalerna och Lantbrukarnas Riksförbund, LRF.

SV har sina rötter i studiecirkeln "Fria tankars hem" från 1920. 1967 blev man SV efter en sammanslagning av Svenska Landsbygdens Studieförbund och Liberala Studieförbundet.

www.sv.se

Övriga aktörer

Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådets huvudsakliga uppgift är att fördela de pengar som staten ger till folkbildningen, och utvärdera om pengarna används som det är tänkt.

Folkbildningsrådet fungerar också som en kunskapsbank om folkbildning. Vi tar fram underlag och fakta om folkbildningen för beslutsfattare, myndigheter, internationella organ och allmänheten.

Folkbildningsrådet har tre medlemsorganisationer:

- Studieförbunden i samverkan – representerar de åtta studieförbunden.
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) – representerar de folkhögskolor som har regioner som huvudmän.
- Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) – representerar de folkhögskolor som har folkrörelser och andra organisationer som huvudmän.

Studieförbunden i samverkan

Studieförbunden är de åtta studieförbundens bransch- och intresseorganisation.

Statistik för länet samt kommunvis

I statistiken nedan används följande förkortningar:

ABF=Arbetarnas Bildningsförbund

FU=Folkuniversitetet

SFR=Studiefrämjandet

SV=Studieförbundet Vuxenskolan

MBSK=Medborgarskolan

IR=Ibn Rushd (nedlagd)

Kult=Kulturens Bildningsverksamhet (nedlagd)

Uppsala län

Verksamhetsvolym, jämförelse 2019 och 2024

Minskningen av verksamhetsvolym i Uppsala län mellan 2019 och 2024 skiljer sig endast marginellt mot den nationella minskningen. I Uppsala län har dock antalet kulturarrangemang och antalet unika deltagare i annan folkbildningsverksamhet procentuellt sett minskat mer än rikssnittet, vilket framgår av följande siffror:

Hela Sverige	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	12 143 886	3 355 359	-72%
Antal timmar annan folkbildning	1 658 073	864 128	-48%
Antal kulturarrangemang	365 518	124 329	-66%
Antal unika cirkeldeltagare	1 160 226	616 401	-47%
Antal unika deltagare annan folkb	989 378	711 502	-28%

Uppsala län	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	366 878	98 970	-73%
Antal timmar annan folkbildning	63 234	32 007	-49%
Antal kulturarrangemang	14 019	3 833	-73%
Antal unika cirkeldeltagare	24 294	12 528	-48%
Antal unika deltagare annan folkbildn	22 460	14 387	-36%

Här bedriver studieförbunden verksamhet

Kartan visar hur många studieförbund som har någon verksamhet i respektive kommun.

Här har studieförbunden egna verksamhetslokaler

Kartan visar hur många studieförbund som har verksamhetslokaler som de äger eller hyr i respektive kommun. I vissa kommuner har samma studieförbund flera verksamhetslokaler.

Man bör notera att verksamheten sker på 100-tals olika platser i länet som bibliotek, träffpunkter, samlingslokaler, kyrkor, bygdegårdar m m. Denna karta visar bara studieförbundens "egna" lokaler.

Vilka studieförbund har egna verksamhetslokaler i kommunerna:

Uppsala:	Samtliga åtta studieförbund
Enköping:	ABF, NBV, Medborgarskolan Studiefrämjandet, Studieförbundet vuxenskolan
Tierp:	ABF, NBV och Studiefrämjandet
Östhammar:	Studieförbundet Vuxenskolan och Bilda
Håbo:	Studieförbundet Vuxenskolan
Heby:	ABF

Här finns studieförbundens kontor

Kartan visar hur många studieförbund som har bemannade kontor med minst en halvtidstjänst i respektive kommun.

Vilka studieförbund har bemannade kontor i kommunerna:

Uppsala: Samtliga åtta studieförbund

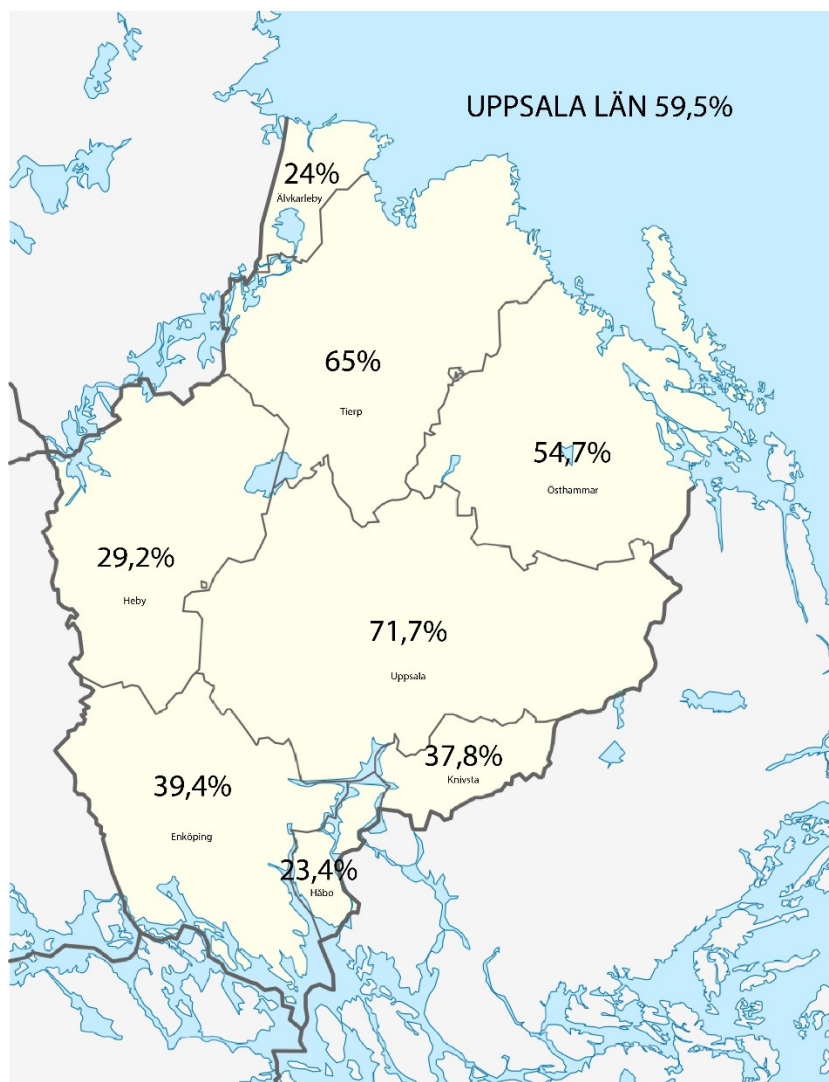
Enköping: Studieförbundet Vuxenskolan och Medborgarskolan

Tierp: NBV och Studiefrämjandet

Östhammar: Studieförbundet Vuxenskolan

Andel deltagare i folkbildningsverksamhet per kommun

Kartan visar hur många procent av kommuninvånarna som deltog i studiecirkel, annan folkbildning eller deltog i kulturarrangemang arrangerade av studieförbunden i länet i förhållande till antal kommun- eller länsinvånare. Observera att en person kan ha deltagit i flera arrangemang och därför räknas flera gånger.

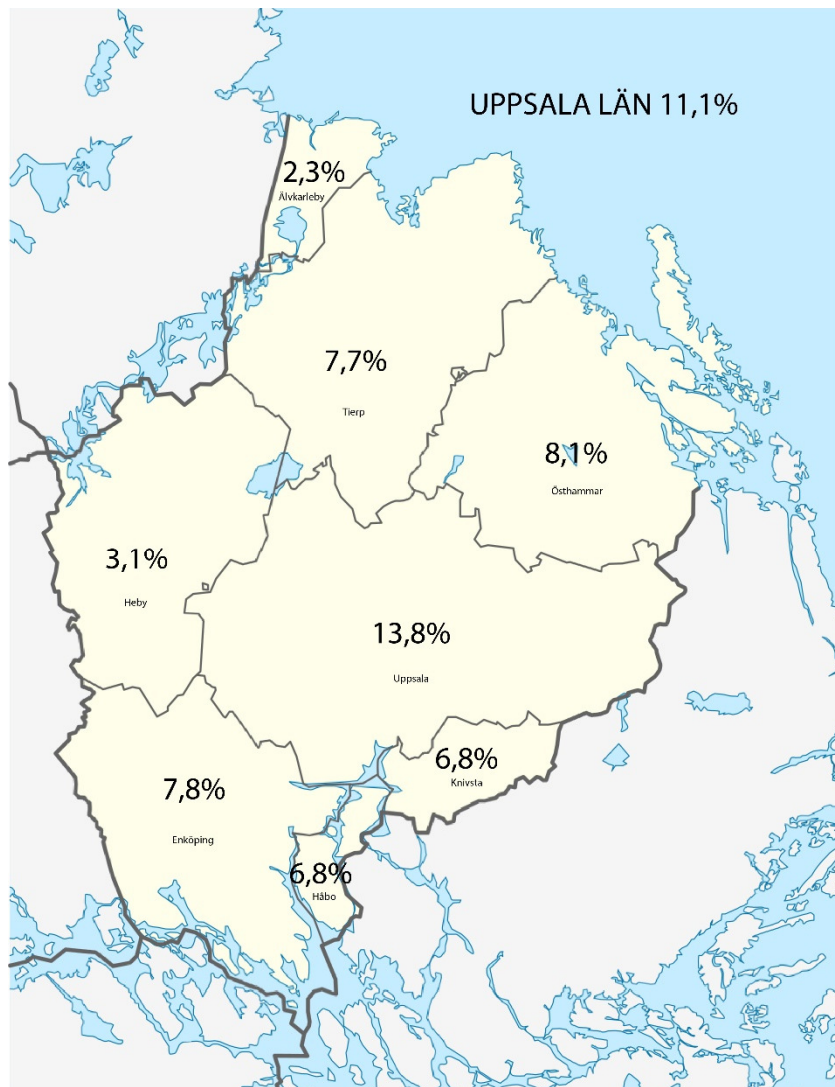

Tabell med antalet deltagare i studiecirkel, annan folkbildningsverksamhet och i kulturarrangemang under 2024:

Kommun	Invånare 2024	Delt Cirklar	Delt AFV	Delt Kulturarr	Delt totalt	Delt procent
Uppsala	248 016	16 506	17 683	143 530	177 719	71,7%
Enköping	48 591	1 885	1 907	15 377	19 169	39,4%
Östhammar	22 198	830	966	10 337	12 133	54,7%
Håbo	22 973	752	821	3 806	5 379	23,4%
Tierp	21 149	847	788	12 115	13 750	65,0%
Knivsta	21 193	603	847	6 558	8 008	37,8%
Heby	14 345	233	211	3 741	4 185	29,2%
Älvkarleby	9 552	143	74	2 077	2 294	24,0%
Länet totalt	408 017	21 799	23 297	197 541	242 637	59,5%

Andel deltagare i cirklar och annan folkbildning per kommun

Kartan visar hur många procent av kommuninvånarna som deltog i en studiecirkel eller annan folkbildningsverksamhet arrangerad av studieförbunden i länet i förhållande till antal kommun- eller länsinvånare. Observera att en person kan ha deltagit i flera arrangemang och därför räknas flera gånger.

Tabell med antalet deltagare i studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet under 2024:

Kommun	Invånare 2024	Delt Cirklar	Delt AFV	Delt totalt	Delt procent
Uppsala	248 016	16 506	17 683	34 189	13,8%
Enköping	48 591	1 885	1 907	3 792	7,8%
Östhammar	22 198	830	966	1 796	8,1%
Håbo	22 973	752	821	1 573	6,8%
Tierp	21 149	847	788	1 635	7,7%
Knivsta	21 193	603	847	1 450	6,8%
Heby	14 345	233	211	444	3,1%
Älvkarleby	9 552	143	74	217	2,3%
Länet totalt	408 017	21 799	23 297	45 096	11,1%

Enkät svar om framtida utveckling

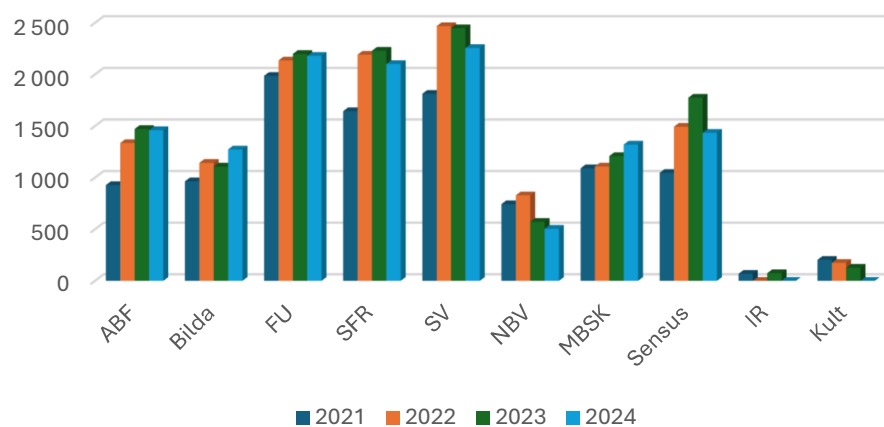
Länets studieförbund har fått svara på om hur de tror att deras egen verksamhet kommer att förändras i länet under 2025-2027 inom flera olika områden.

Kommer den att öka, vara oförändrad eller minska.

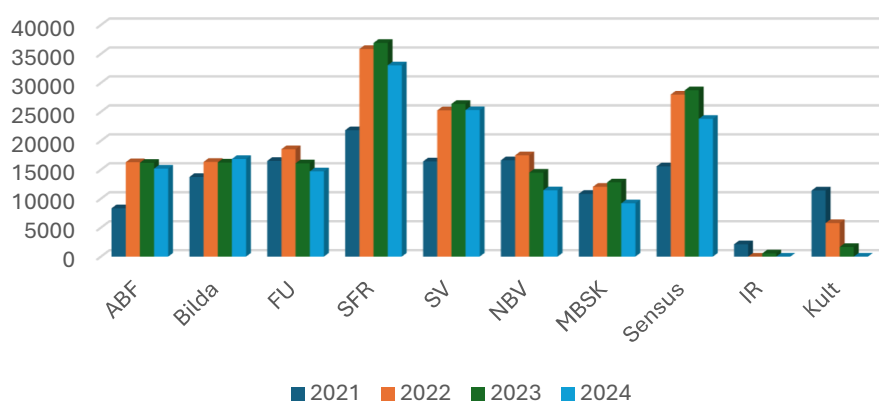
Resultaten nedan är sorterade i ordning från det som studieförbunden tror kommer att öka mest till att minska mest. Observera att det finns stora lokala variationer, t ex att man ökar i Uppsala och helt lägger ner verksamhet i en annan kommun.

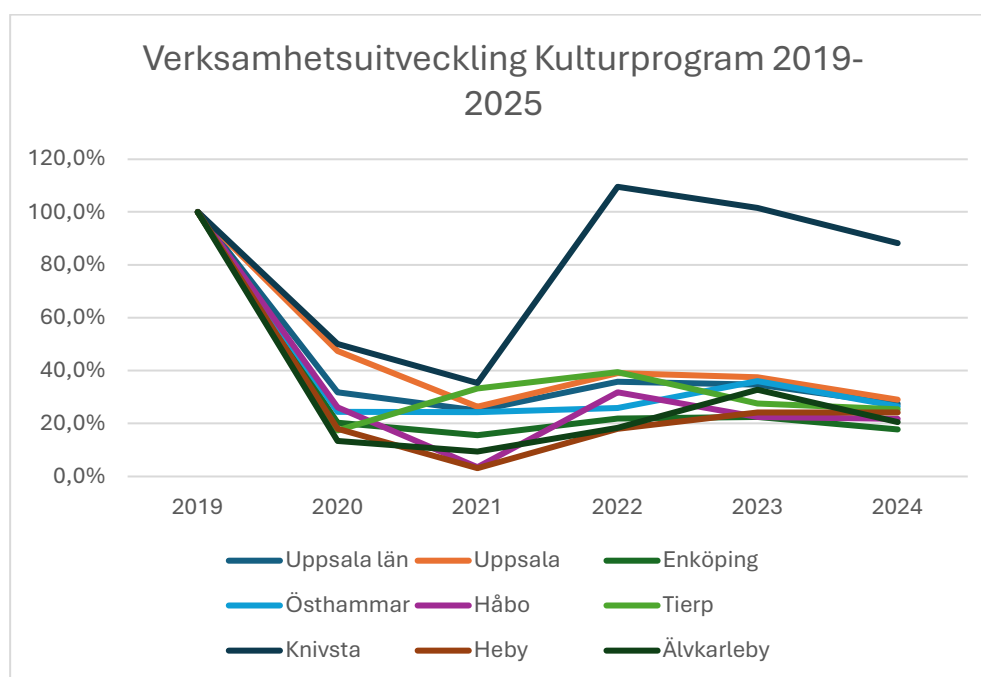
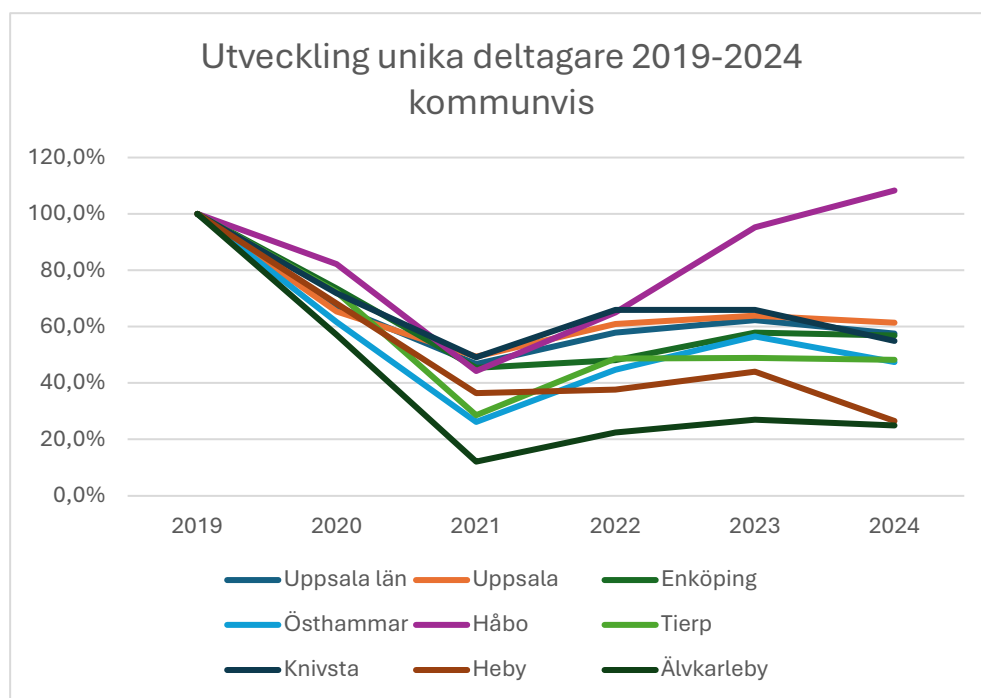
- PROJEKT: Samtliga studieförbund utom ett anger att de kommer att arbeta mer med projekt i framtiden (ett svarade "oförändrat").
- VERKSAMHET FÖR ÄLDRE: Tre studieförbund tror på ökad verksamhet, och resten på oförändrad verksamhet för äldre.
- UNIKA DELTAGARE: Hälften av studieförbunden tror att de kommer att öka antalet unika deltagare, och två tror att de kommer att fortsätta minska. Det gäller både i studiecirkelformen och för annan folkbildning.
- VERKSAMHET INOM MUSIK/REPLOKALER: Två studieförbund tror på ökad musikverksamhet, två på minskad verksamhet och resten på oförändrad (varav ett endast har marginell verksamhet i området).
- VERKSAMHET FÖR NYANLÄNDA: Två studieförbund tror på ökad verksamhet, två på minskad och resten oförändrad. En tolkningsfråga här kan vara om man har räknat in att antalet nyanlända har minskat kraftigt de senaste åren och förväntas fortsätta att minska.
- VERKSAMHET FÖR UNGA: Ett studieförbund tror på ökad verksamhet, ett på minskad och resten på oförändrad verksamhet för unga.
- VERKSAMHET FÖR FÖRENINGAR: Studieförbunden tror på oförändrad verksamhet för föreningar, men anger i andra svar att den kommer att minskas främst på landsbygden och i mindre tätorter
- KULTUR I VÅRDEN: Två studieförbund tror på ökad verksamhet, två på minskad och resten på oförändrad verksamhet. Att notera är att tre studieförbund som har svarat "oförändrad verksamhet" inte har någon kultur i vården-verksamhet alls idag.
- VERKSAMHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING: Ett studieförbund tror på ökad verksamhet, två på minskad och resten oförändrad verksamhet. Att notera är att några som har svarat "oförändrad verksamhet" har mycket begränsad verksamhet eller ingen alls för målgruppen idag.
- ANTAL KULTURPROGRAM: Två studieförbund tror på ökat antal kulturprogram och fyra på en fortsatt minskning.
- ANTAL STUDIECIRKELTIMMAR: Ett studieförbund tror att man kommer att öka antalet studiecirkeltimmar medan fem tror på en fortsatt minskning.
- ANTAL TIMMAR I ANNAN FOLKBILDNINGSVERKSAMHET: Sex studieförbund tror på en fortsatt minskning, ingen tror att det kommer att öka.

Antal unika cirkeldeltagare, Länet

Antal bidragstimmar länet

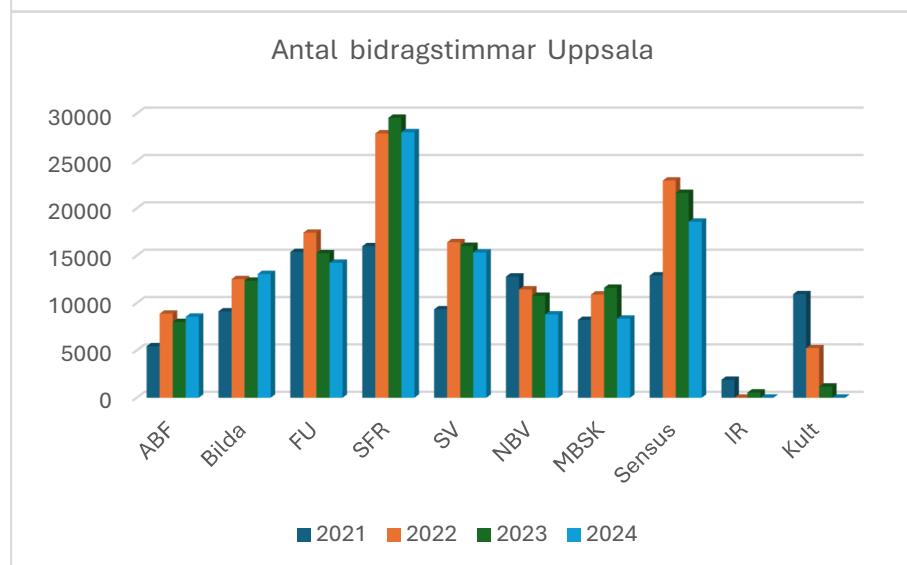
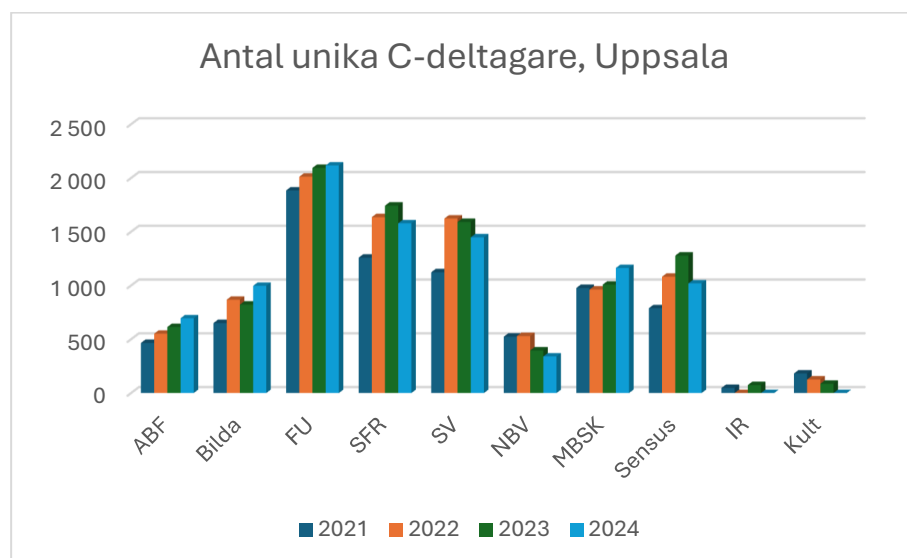

Uppsala kommun

Alla åtta studieförbund har verksamhetslokaler och kontor i Uppsala. Flera har också separata verksamhetslokaler för t ex musik-, konst-, keramik- och dansverksamhet. Några studieförbund som arbetar över flera regioner har sina huvudkontor i Uppsala. Studieförbundet Vuxenskolan flyttade från sina stora lokaler på gågatan till drygt hälften så stora på Kungsgatan 64 i november 2025. Trots att Uppsala kommun är bas för flera regionala funktioner rapporterar studieförbunden tydliga minskningar i faktisk verksamhet. Kamratgrupper, musikverksamhet och insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning har reducerats. Allmänmarknadsverksamhet finns kvar men i mindre omfattning än tidigare.

Uppsala	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	275 484	78 160	-72%
Antal timmar annan folkbildning	41 422	24 464	-41%
Antal kulturarrangemang	9 425	2 729	-71%
Antal unika cirkeldeltagare	17 087	9 359	-45%
Antal unika deltagare annan folkbildn	16 955	11 529	-32%

Enköping

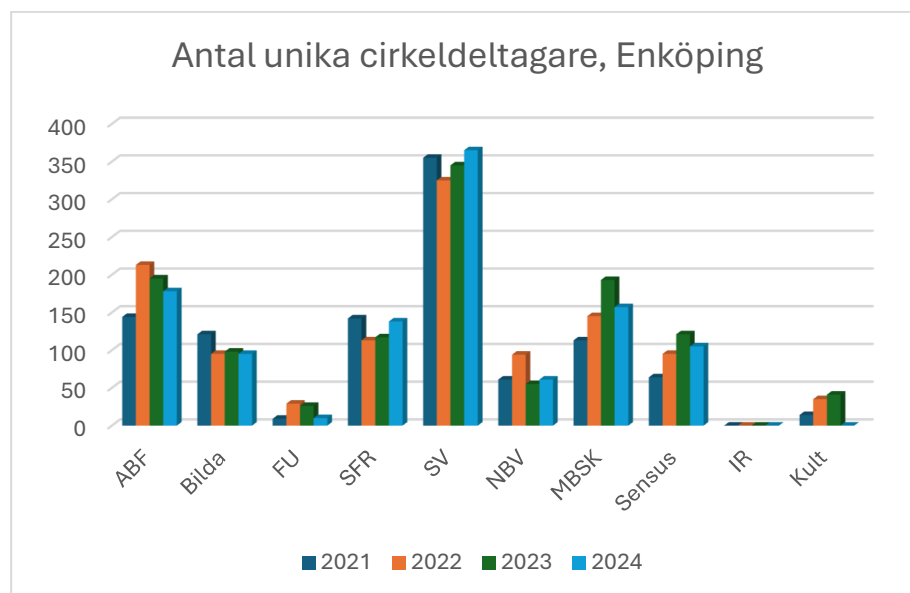
Alla åtta studieförbund har verksamhet i Enköping, även om den är marginell för Folkuniversitetet i kommunen. Alla utom Studieförbundet Vuxenskolan har minskat verksamheten mellan 2015-2025.

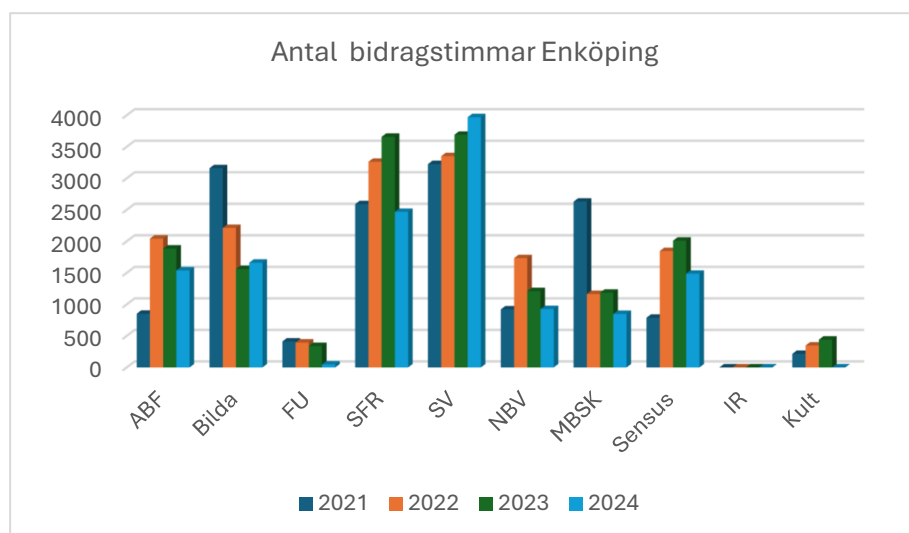
Fem studieförbund har verksamhetslokaler i Enköping. Två studieförbund, SV och Medborgarskolan, har bemannade kontor i kommunen.

NBV stängde sitt kontor i Enköping 2025. Studieförbundet Vuxenskolan och ABF visade intresse för att tillsammans hjälpa kommunen driva det föreningscenter som kommunen ville få till, men båda tvingades avstå p g a risken att fastna med stora lokal- och personalkostnader.

Enköpings kommun har ett liknande mönster som Uppsala, men med mindre verksamhetsvolym. I Enköping finns fortsatt närvaro från samtliga studieförbund, men verksamheten är tydligt nerskalad. Minskad föreningssamverkan och färre studiecirkelar präglar bilden. Musikverksamhet och målgruppsinsatser har reducerats. Verksamheten är mer sårbar och i hög grad beroende av enskilda samarbeten. Några studieförbund fortsätter erbjuda viss allmänmarknadsverksamhet.

Enköping	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	42 384	8 977	-69%
Antal timmar annan folkbildning	8 989	2 406	-73%
Antal kulturarrangemang	1 735	307	-82%
Antal unika cirkeldeltagare	2 401	1 109	-54%
Antal unika deltagare annan folkbildn	1 623	1 180	-27%

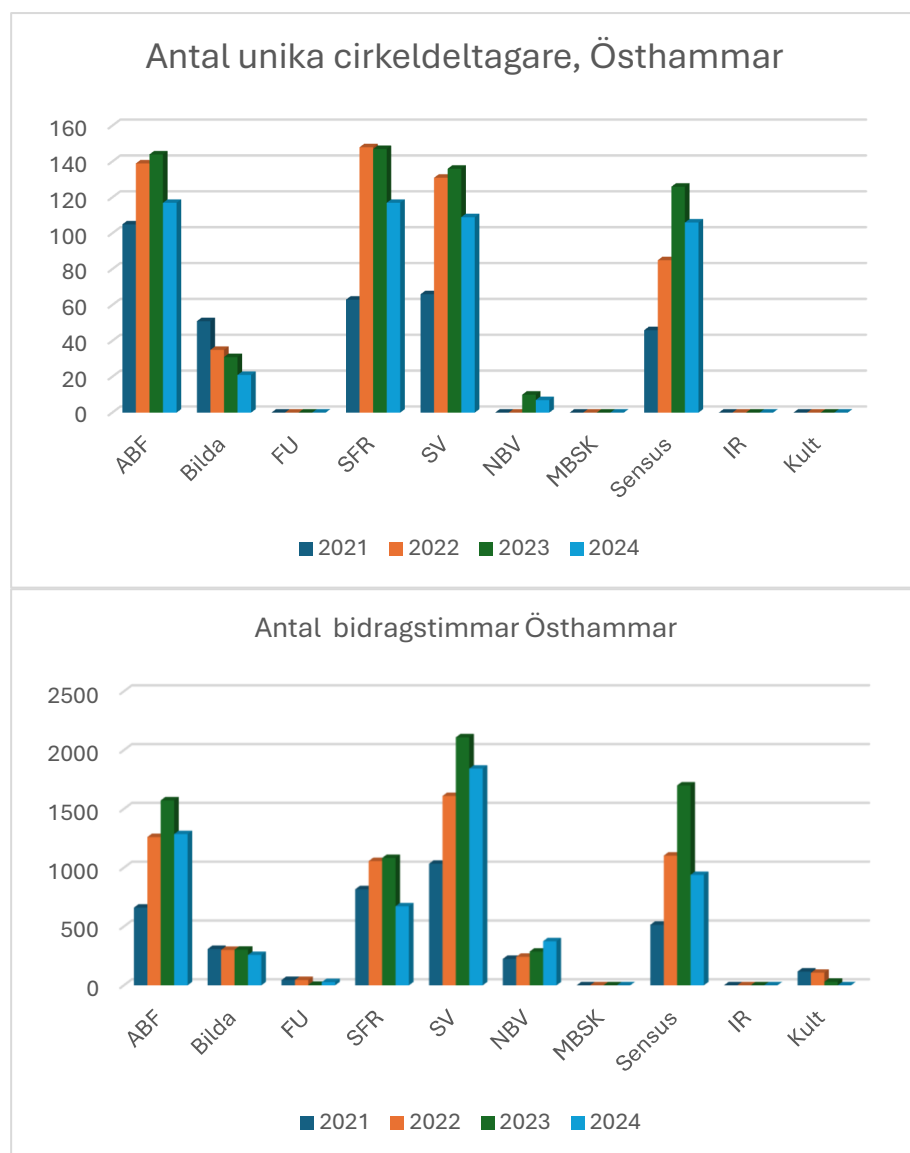
Östhammar

Sju studieförbund har verksamhet i Östhammar. Medborgarskolan har under perioden 2015–2025 lagt ner sin verksamhet i Östhammar, och Folkuniversitetet har mycket marginell verksamhet i kommunen.

Två studieförbund (Studieförbundet Vuxenskolan och Bilda) har verksamhetslokaler i Östhammar, men bara SV har ett bemannat kontor.

Östhammar uppvisar ett tydligt landsbygdsmonster. Studieförbunden rapporterar minskad närvaro i mindre tätorter, samt neddragningar inom äldreverksamhet, verksamhet för nyanlända och kultur i vården.

Östhammar	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	8 617	2 695	-69%
Antal timmar annan folkbildning	2 962	1 088	-63%
Antal kulturarrangemang	906	240	-74%
Antal unika cirkeldeltagare	1 247	477	-62%
Antal unika deltagare annan folkbildn	1 078	625	-42%

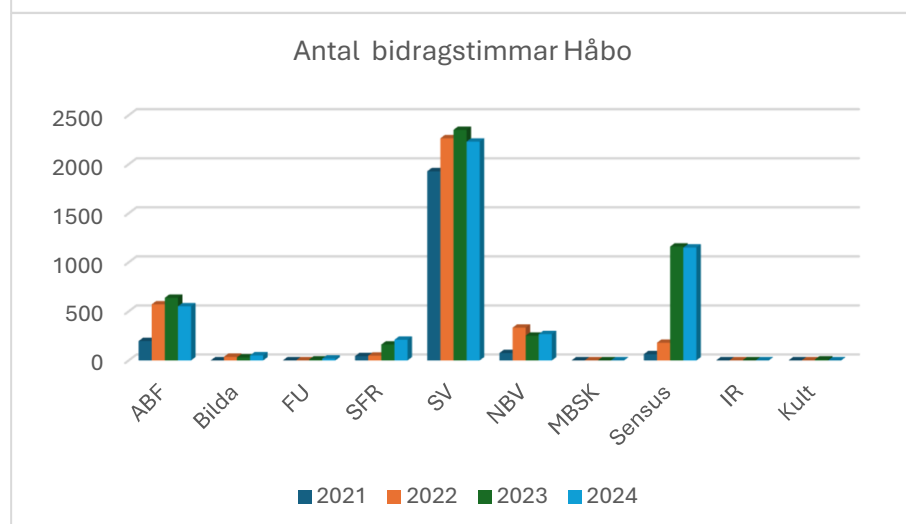
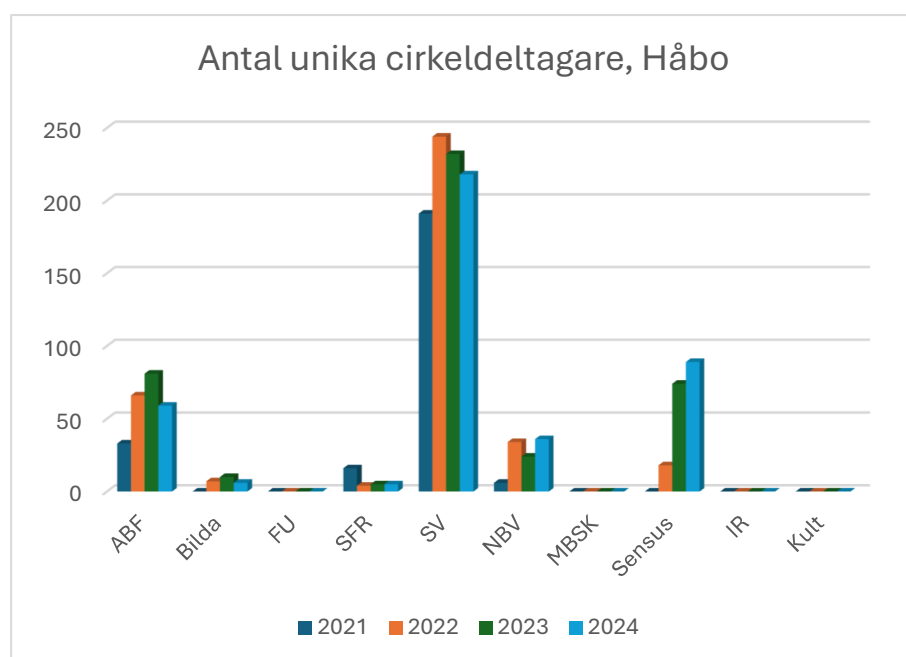
Håbo

Sju studieförbund har verksamhet i Håbo. Medborgarskolan har ingen verksamhet alls, och Folkuniversitetet och Bilda har mycket marginell verksamhet i kommunen.

Endast ett studieförbund (Studieförbundet Vuxenskolan) har verksamhetslokaler i Håbo, och inget studieförbund har något bemannat kontor i kommunen.

I Håbo bedrivs verksamhet i huvudsak projekt- och samverkansbaserat. Flera studieförbund anger minskad cirkelverksamhet och reducerad förenings-samverkan. Musikverksamhet och långsiktiga grupper är särskilt utsatta.

Håbo	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	5 303	2 931	-45%
Antal timmar annan folkbildning	995	1 547	+55%
Antal kulturarrangemang	396	86	-78%
Antal unika cirkeldeltagare	560	413	-26%
Antal unika deltagare annan folkbildn	321	542	+69%

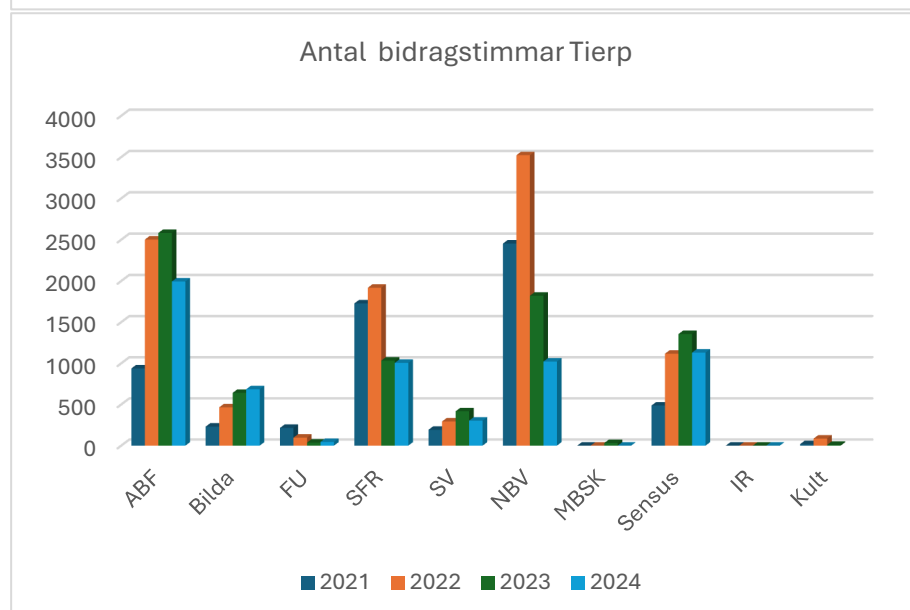
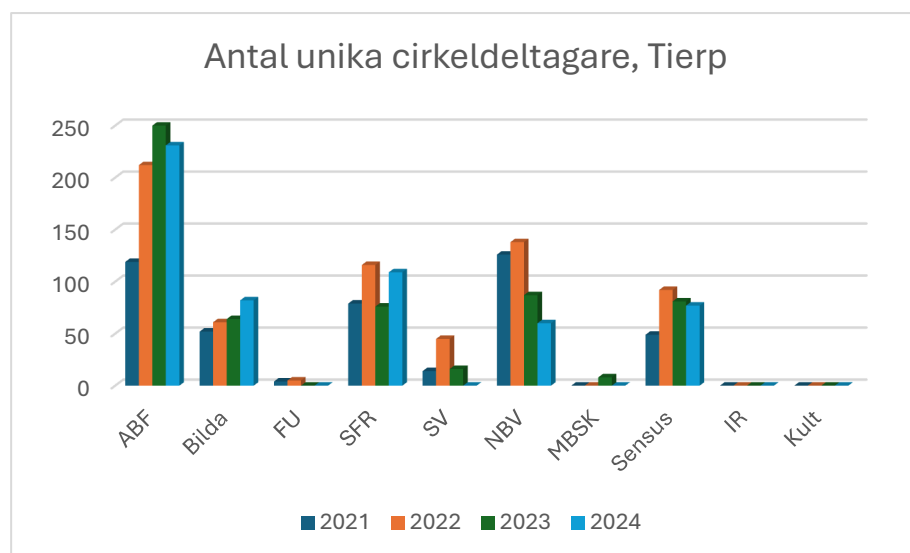
Tierp

Sju studieförbund har verksamhet i Tierp. Medborgarskolan har under perioden 2015-2025 lagt ner sin verksamhet i Tierp, och Folkuniversitetet har mycket marginell verksamhet i kommunen.

Tre studieförbund (ABF, NBV och Studieförbundet) har verksamhetslokaler i Tierp, och både NBV och Studieförbundet har bemannade kontor i kommunen.

Tierp präglas av minskad landsbygdsverksamhet och svårigheter att upprätthålla bredd i utbudet. Personalbrist och regional styrning påverkar den lokala närvaron. Kultur i vården finns kvar hos vissa aktörer men är sårbar.

Tierp	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	18 222	3 536	-81%
Antal timmar annan folkbildning	4 068	954	-77%
Antal kulturarrangemang	951	241	-75%
Antal unika cirkeldeltagare	1 417	559	-61%
Antal unika deltagare annan folkbildn	986	598	-39%

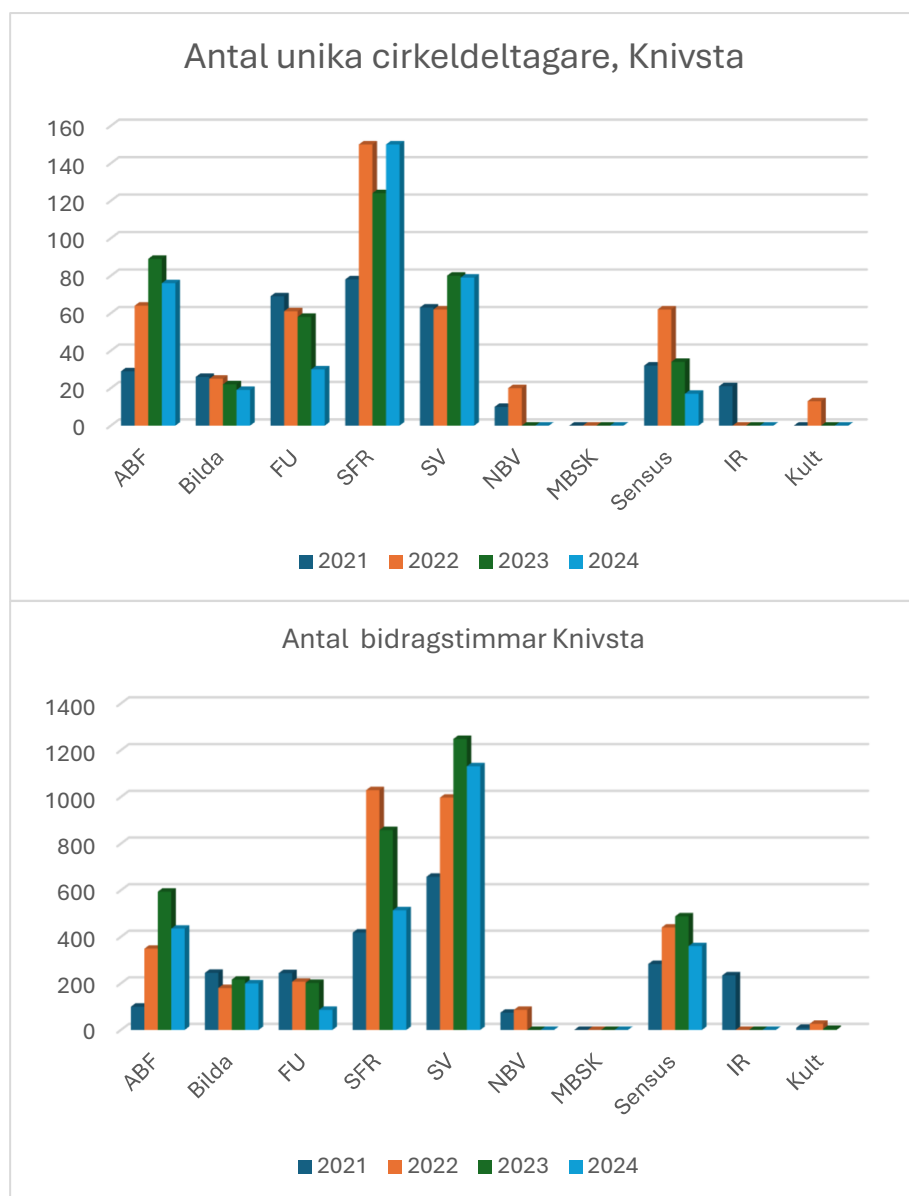
Knivsta

Sex studieförbund har verksamhet i Knivsta. NBV och Bilda har ingen verksamhet alls, vilket de inte hade 2015 heller. 2016-2022 hade NBV verksamhet, men den är nu helt nedlagd igen.

Inget studieförbund har verksamhetslokaler eller något bemannat kontor i Knivsta.

Knivsta har sedan tidigare små verksamhetsvolym, vilket gör kommunen särskilt känslig för neddragningar. Studieförbunden anger att man inte aktivt utvecklar ny verksamhet, utan prioriterar större kommuner vid resursbrist.

Knivsta	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	8 496	1 200	-86%
Antal timmar annan folkbildning	2 457	890	-64%
Antal kulturarrangemang	136	120	-12%
Antal unika cirkeldeltagare	834	371	-56%
Antal unika deltagare annan folkbildn	773	511	-34%

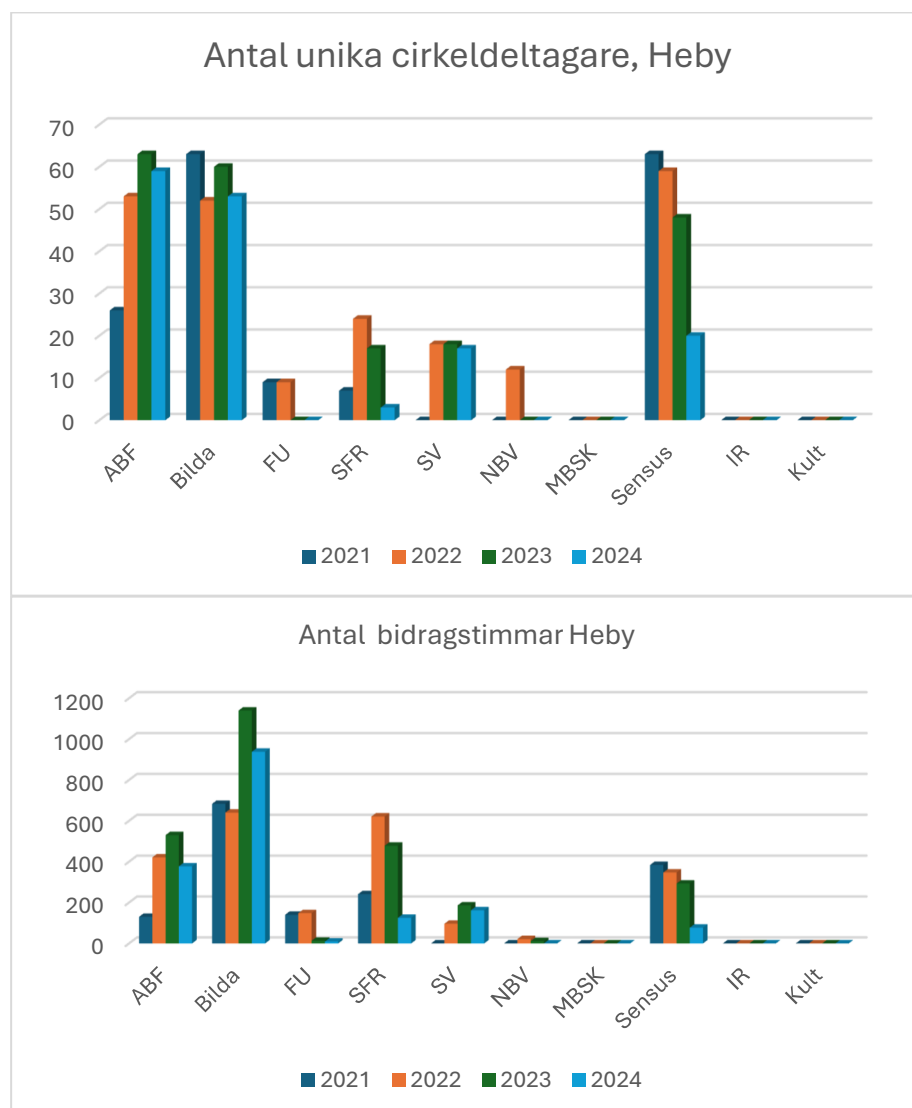
Heby

Sex studieförbund har verksamhet i Heby. NBV och Medborgarskolan har ingen verksamhet alls (vilket de hade 2015), och Folkuniversitetet och Sensus har mycket marginell verksamhet i kommunen.

ABF har verksamhetslokaler i Heby, men inget studieförbund har något bemannat kontor i kommunen.

I Heby rapporteras tydliga minskningar inom landsbygdsverksamhet och insatser för utsatta målgrupper. Studieförbunden beskriver förändringarna som strukturella snarare än strategiska, men effekten lokalt är en kraftigt reducerad närvaro. Det återstår att se om det under 2025 återinförda kommunala bidraget till studieförbunden kan bromsa upp eller vända den negativa utvecklingen.

Heby	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	6 069	821	-86%
Antal timmar annan folkbildning	1 582	472	-70%
Antal kulturarrangemang	290	70	-76%
Antal unika cirkeldeltagare	591	152	-74%
Antal unika deltagare annan folkbildn	574	158	-72%

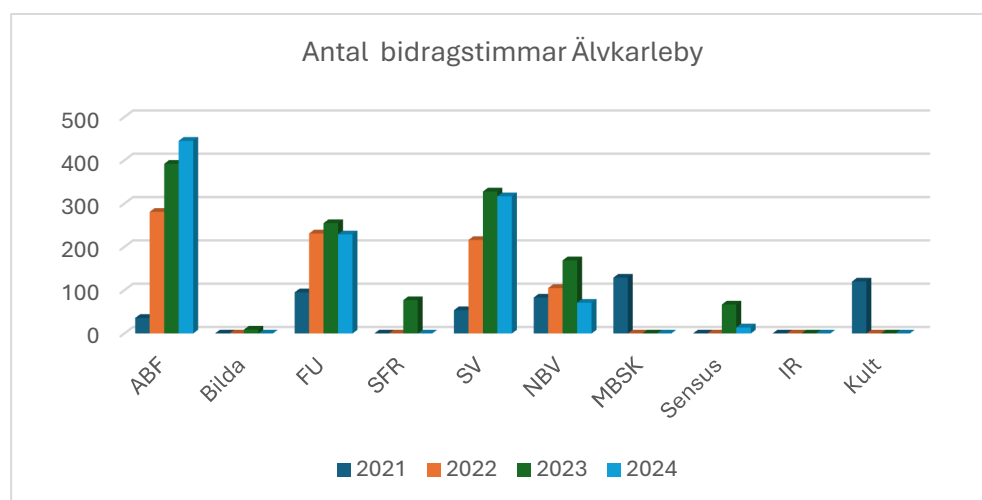
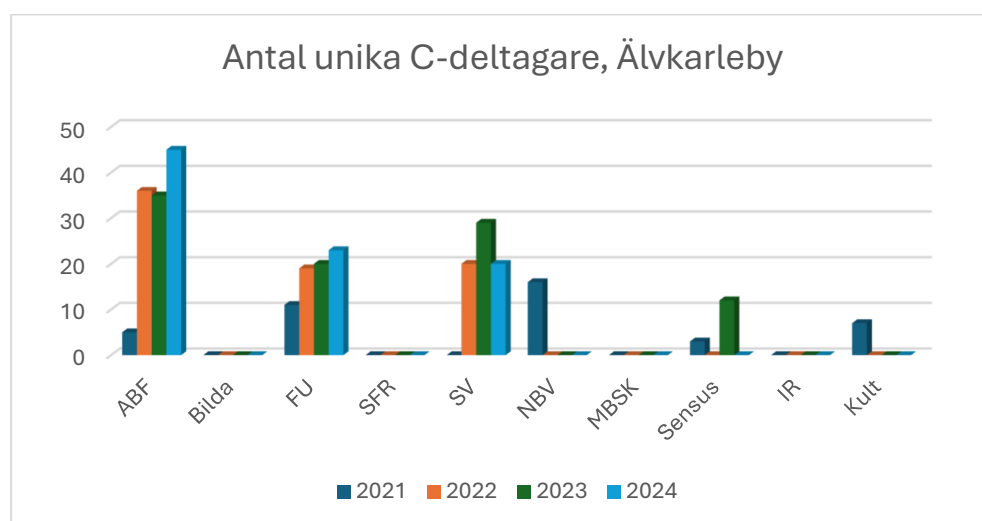

Älvkarleby

Fem studieförbund har verksamhet i Älvkarleby. Endast tre studieförbund har studiecirkelverksamhet i kommunen: ABF, Folkuniversitetet och Studieförbundet Vuxenskolan. Tre studieförbund, Bilda, Studiefrämjandet och Medborgarskolan, har ingen verksamhet alls, och NBV och Sensus har mycket marginell verksamhet i kommunen. Både Bilda och Studiefrämjandet hade verksamhet 2015. Inget studieförbund har verksamhetslokaler eller något bemannat kontor i Älvkarleby.

Älvkarleby är den mest sårbara kommunen i länet. Verksamheten är ofta begränsad till enstaka samarbeten eller insatser, ofta i projektform. Flera studieförbund anger mycket begränsade resurser för fortsatt lokal utveckling.

Älvkarleby	2019	2024	Förändring i %
Antal studiecirkeltimmar	2 303	650	-72%
Antal timmar annan folkbildning	759	186	-75%
Antal kulturarrangemang	180	37	-79%
Antal unika cirkeldeltagare	234	88	-62%
Antal unika deltagare annan folkbildn	341	55	-84%

Litteraturförteckning, källor

Alfredéen, Emma: *"Det politiska hotet mot de fria och folkbildande studieförbunden- En sociologisk studie om nedskärningarna i studieförbundens statsbidrag och hur det påverkar deras roll som civilsamhällsaktörer"*. Kandidatuppsats vid Lunds Universitet (Vårterminen 2025)

Folkbildningsförbundet: *"Uppsala och studieförbunden", Regionala rapporter 2014:5* (2014)

Folkbildningsrådet: *"Folkbildning i landsbygder: Om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder."* (2024)

Folkbildningsrådet: *"Nedskärningarnas konsekvenser: En initial analys av hur minskade bidrag och ansträngd ekonomi påverkar folkbildningen."* (Februari 2025)

Folkbildningsrådet: *"Omvärldsanalys – Del av kvalitetsbedömningssystemet för statsbidrag till verksamhet i studieförbunden 2025-2027, fastställd 2023-10-24"* (2023)

Folkbildningsrådet: *"Riktlinjer för kvalitetsbedömningssystem för statsbidrag till studieförbunden"* (2024)

Folkbildningsrådet: *"Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden – villkor och fördelning från och med 2024"* (Dnr 22/00614) (2023)

Folkbildningsrådet: *"Vid vägs ände? Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur"* (2025)

Kommittén En kulturkanon för Sverige: *"En kulturkanon för Sverige"* (SOU 2025:92) (2025)

Region Uppsala: *"Kultur i hela länet – hela livet Regional kulturplan för Uppsala län 2027–2030, FÖRSLAG 2025-09-18 (remissversion)"* (2025)

Ryngson, Martin: *"Ett tystare Sverige. Konsekvensanalys av de minskade statsbidragen till studieförbunden"* Tankesmedjorna Tiden och Fores, rapport nr 4 2024 (2024)

Sjöström, Eric: *"En översyn av bidragsgivningen till studieförbunden i Uppsala läns landsting"*, Rapport till Kulturnämnden i Uppsala läns landsting 16 december 2015, Dnr KU2015-0063 (2015)

Studieförbunden: *"Studieförbunden förlorar ideellt arbete värt 260 miljoner kronor".* (2024)

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR: *"SKR:s ställningstagande om Folkbildning," SKR2024/01004* (2024)

Digitala källor:

Folkbildningsrådet: <https://folkbildningsradet.se/studieforbund/>
Statistiska Centralbyrån: <https://stuv.scb.se/Ar.aspx>
Studieförbunden i samverkan: <https://studieforbunden.se/nyhetsrum/>
ABF/Novus: https://abfstockholm.se/tydliga-resultat-i-novus-undersokning-svenska-folket-anser-att-studieforbunden-ar-viktiga/?fbclid=IwY2xjawM-dspleHRuA2FlbQIxMQABHjy_WyUlaJj1eiDWIU2uY51ZH6vxQDXLruh7L6VgNqo9xyW0Cjjdm0sA4mL5_aem_oOmTvFofyB-QNjyHZrH3SQ
Aktuell Hållbarhet: <https://www.aktuellhallbarhet.se/opinion/debatt/stort-upprop-prioritera-folkbildningen-grunden-for-omstallning/>

Studieförbundens egna webbplatser:

www.abf.se
www.bilda.nu
www.folkuniversitetet.se
www.medborgarskolan.se
www.nbv.se
www.sensus.se
www.studieframjandet.se
www.sv.se

Enkät

Enkät till cheferna för de regionala avdelningarna för studieförbunden i Uppsala län, 2025-08 – 2025-12